

Y Pwyllgor Menter a Busnes

Lleoliad:

Ystafell Bwyllgora 3 – y Senedd

Dyddiad:

Dydd Iau, 2 Hydref 2014

Amser:

09.40

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru

National
Assembly for
Wales

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch a:

Siân Phipps

Committee Clerk

029 2089 8582

Pwyllgor.Menter@cymru.gov.uk

Agenda

Cyfarfod Preifat cyn y Prif Gyfarfod (9.40–10.00)

Cyfarfod Cyhoeddus Ffurfiol (10.00)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau a dirprwyon

2 Ymchwiliad i Dwrastiaeth – Sesiwn Dystiolaeth 9 (10.00–11.00)

(Tudalennau 1 – 29)

Ken Skates AC, Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwrastiaeth

Manon Antoniazzi, Dirprwy Gyfarwyddwr, Twristiaeth a Marchnata

Dan Clayton-Jones, Cadeirydd y Bwrdd Cynghori Twristiaeth

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil (Gyda chwestiynau Cymraeg)

EBC(4)-23-14 (p.1) – Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth

3 Porthladdoedd a Thrydaneiddio Rheilffordd – craffu dilynol

(11.00–12.00) (Tudalennau 30 – 69)

Edwina Hart AC, Y Gweinidog Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth

James Price, Cyfarwyddwr Cyffredinol yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth

Jeff Collins, Cyfarwyddwr Gweithrediadau a Seilwaith, Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth

Dogfennau atodol:

Research Brief (English)

Atodiad i'r Briff Ymchwil – Gohebiaeth ar Drydaneiddio (Saesneg yn unig)

EBC(4)-23-14 (p.2) – Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth

4 Papurau i'w nodi (Tudalennau 70 – 85)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth ynglyn –a'r strategaeth brand twristiaeth (Saesneg yn Unig)

Nodyn o'r Cyfarfodydd gyda Rhanddeiliaid Twristiaeth yn sir Benfro a Chaerdydd Blaenraglen Waith – Hydref 2014

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

TYSTIOLAETH LLYWODRAETH CYMRU I'R -

PWYLLGOR MENTER A BUSNES: YMCHWILIAD I DWRISTIAETH

1. Strategaeth Twristiaeth - *Partneriaeth ar gyfer Twf 2013-2020*

1.1 Mae twristiaeth yn gwneud cyfraniad hanfodol i les economaidd a chymdeithasol Cymru. Yn 2012 roedd y sector yn cyflogi 117,400 neu 9.3% o'r gweithlu yn uniongyrchol. Gan ddefnyddio'r fethodoleg a ddatblygwyd gan astudiaeth Deloitte yn 2013 i gwmpasu swyddi a gefnogir yn uniongyrchol ac yn anuniongyrchol gan yr economi twristiaeth yng Nghymru, mae cyfanswm y swyddi yn cyrraedd 206,000 neu 14.9% o gyfanswm cyflogaeth Cymru. Fel rhan o ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gefnogi a datblygu'r sector twristiaeth, cafodd y Bwrdd Cyngori Twristiaeth y dasg o ddatblygu cynigion ar gyfer Strategaeth Twristiaeth newydd i Gymru. Lanswyd y strategaeth twristiaeth *Partneriaeth ar gyfer Twf 2013-2020* ym mis Mehefin y llynedd gan roi gweledigaeth gyffredinol o gynnydd o 10% mewn twristiaeth erbyn 2020.

1.2 Mae hwn yn darged heriol oherwydd byddai twf gwirioneddol o 10% (ar ôl chwyddiant) yn cyfateb i dwf o tua 28% yn y cyfanswm a gaiff ei wario gan ymwelwyr erbyn 2020 (yn cynnwys chwyddiant o 2% bob blwyddyn). Fodd bynnag, yn ystod blwyddyn gyntaf y strategaeth, gwelwyd cyfradd twf sy'n uwch na'r hyn oedd yn ofynnol i gyflawni ein huchelgais, gyda chynnydd yn nifer a gwerth yr ymweliadau yn cefnogi miloedd o swyddi ychwanegol.

2. Mesur Cynnydd

2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi nifer o Ddangosyddion Strategol i fonitro'r broses o ddatblygu'r strategaeth yn erbyn amrywiaeth o ganlyniadau allweddol yn cynnwys nifer ymwelwyr ac enillion, cyfran o'r farchnad, bodddhad ymwelwyr a chyflogaeth ym maes twristiaeth.

2.2 Caiff y rhain eu cefnogi gan gyfres ar wahân o Ddangosyddion Perfformiad Allweddol sy'n mesur cyfraniad Llywodraeth Cymru drwy ei gweithgareddau at ganlyniadau strategol yn cynnwys dau ddangosydd canlynol y Rhaglen Lywodraethu:

Y Rhaglen Lywodraethu - "Gwariant ychwanegol yng Nghymru a grëir gan Ymgyrchoedd Marchnata Twristiaeth."

Cynyddodd y gwariant a grëwyd yn sgil gweithgarwch ac ymgyrchoedd marchnata twristiaeth yn 2013 i £180m, wedi'i ysgogi'n bennaf gan gynnydd yn nifer yr ymholwyr a gysylltodd â Llywodraeth Cymru; yn cynnwys cynnydd o 56% yn nifer yr ymweliadau â'r wefan newydd a lanswyd ym mis Mehefin 2013 (ffigurau o flwyddyn i flwyddyn ar gyfer y 12 mis blaenorol ac ar ôl lansio'r wefan newydd) a chyfraddau cryf o ran trosi'r ymholiadau hyn yn ymweliadau â Chymru.

Y Rhaglen Lywodraethu - "Cyfran o boblogaeth y DU sy'n ymwybodol o weithgarwch marchnata Croeso Cymru"

Roedd y gyfran o boblogaeth y DU sy'n ymwybodol o weithgarwch marchnata Llywodraeth Cymru yn 26% ar gyfartaledd yn 2013. Mae hyn yn unol â'r cyfartaledd yn 2012; ond mae Cymru wedi atgyfnerthu'r ymwybyddiaeth o'i gweithgarwch marchnata yn ei marchnad allweddol yn y DU ers 2009.

2.3 Yn gryno, ers lansio'r strategaeth twristiaeth mae Llywodraeth Cymru wedi:

- Ailasesu ei gweithgarwch a'i hymgyrchoedd marchnata ac wedi lansio gwefan newydd visitwales.com, sy'n gweld nifer uwch nag erioed o ymweliadau.
- Ail-lansio ei gwaith yn y diwydiant teithio a newid pwyslais ei rhaglen cysylltiadau cyhoeddus drwy ganolbwyntio ar farchnadoedd allweddol, a llwyddo i gael sylw proffil uchel ar y teledu a'r radio, mewn print ac ar-lein.
- Cysoni ei rhaglen grant cyfalaf i gefnogi'r gwaith o ddatblygu cynnyrch newydd a chyffrous a gwella ansawdd ac amrywiaeth cyffredinol ein harlwy i dwristiaid.
- Adolygu ei buddsoddiad mewn prif ddigwyddiadau er mwyn cyflawni effaith economaidd sylweddol a chodi proffil ac enw da Cymru yn fyd-eang.
- Adolygu ei strwythurau ymgysylltu llywodraethol a rhanbarthol.

2.4 Yn 2013 gwelwyd cynnydd yn nifer yr ymweliadau a'r gwariant gan ymwelwyr sy'n aros yng Nghymru o farchnadoedd ym Mhrydain Fawr a ledled y byd. Gwelwyd cynnydd o 3.4% yn nifer cyffredinol yr ymweliadau â Chymru gan drigolion Prydain Fawr a gwelwyd cynnydd o 6.8% yn y gwariant gan yr ymwelwyr hyn; gwelwyd cynnydd o 3% yn nifer y teithiau gwyliau i Gymru gan drigolion Prydain Fawr a chynnydd o 11.5% yn y gwariant.

2.5 Gwelwyd cynnydd o 3.5% yn nifer y teithiau i Gymru gan ymwelwyr rhyngwladol yn 2013, a chynnydd o 2% yn y gwariant yn ystod yr ymweliadau hyn. Gwelwyd cynnydd o 14% yn nifer y teithiau gan ymwelwyr rhyngwladol a chynnydd o 27% yn y gwariant cysylltiedig yn ystod 2012.

2.6 Mae'r canlyniadau cynnar ar gyfer hanner cyntaf 2014 yn dangos twf parhaus. Mae'r canlyniadau dros dro o Arolwg Twristiaeth Prydain Fawr ar gyfer pum mis cyntaf 2014 yn dangos cynnydd o 14.6% yng nghyfanswm y teithiau i Gymru (3.47 miliwn) o gymharu â phum mis cyntaf 2013, tra gwelodd Prydain Fawr ostyngiad o 2.9%. Gwelwyd cynnydd o 9.9% yn y gwariant cysylltiedig yng Nghymru (£564 miliwn) tra gwelwyd gostyngiad o 2.9% yn y gwariant ym Mhrydain.

2.7 Gwelwyd cynnydd o 19.7% yn nifer yr ymweliadau gwyliau/hamdden ar gyfer Cymru (i 2.07 miliwn) o gymharu â phum mis cyntaf 2013, tra gwelodd Prydain Fawr gynnydd o 2.6%. Gwelwyd cynnydd o 11.1% yn y gwariant ar deithiau gwyliau/hamdden i Gymru, tra gwelodd Prydain Fawr gynnydd cyffredinol o 6.4%.

2.8 Mae canlyniadau Arolwg Ymweliadau Dydd Prydain Fawr ar gyfer chwe mis cyntaf 2014 yn dangos i tua 48 miliwn o ymweliadau dydd gael eu gwneud â chyrchfannau yng Nghymru, cynnydd o tua 19% o gymharu â'r cyfnod cyfatebol yn 2013 (40 miliwn o deithiau). Gwelwyd cynnydd o 3% yn y gwariant cysylltiedig. Mae'r ffigurau hyn hefyd yn cymharu'n ffafriol â'r ffigurau ar gyfer Prydain Fawr yn gyffredinol, lle gwelwyd gostyngiad o 1% yn nifer y teithiau a gostyngiad o 5% yn y gwariant.

2.9 Cadarnhaodd Arolwg Busnes Twristiaeth Croeso Cymru ar ôl Gwyliau'r Banc ym mis Awst 2014 fod y tymor prysur wedi bod yn gadarnhaol, gyda thua 82% o fusnesau twristiaeth yng Nghymru yn cael nifer debyg neu fwy o westeion o gymharu â mis Awst 2013, a oedd yn fis ardderchog ynddo'i hun. Dangosodd yr arolwg fod 45% o'r holl fusnesau wedi cael mwy o westeion/ymwelwyr ym mis Awst 2014 o gymharu â mis Awst 2013, tra bod tua 37% o fusnesau wedi gweld lefel busnes debyg. Gwelwyd y patrwm cyffredinol hwn ym mhob rhanbarth a sector. Roedd y rhan fwyaf o fusnesau (76%) yn hyderus ynghylch tymor yr Hydref sydd ar droed gyda 24% yn hyderus iawn a 52% yn gymharol hyderus.

2.10 Yn y flwyddyn ariannol 2013-14 crëwyd y swyddi a'r buddsoddiad canlynol ar draws pob elfen o weithgarwch twristiaeth - yn cynnwys prosiectau cyfalaf, datblygu mordeithiau a phrif ddigwyddiadau.

- Cafodd 256 o swyddi eu creu.
- Cafodd 101 o swyddi eu diogelu.
- Cafodd 5,543 o swyddi anuniongyrchol eu cefnogi.
- Cafodd £251m o fuddsoddiad ei ddenu.

2.11 Ceir y wybodaeth fanwl ddiweddaraf (a throsolwg) ar y cynnydd a wnaed yn ystod y flwyddyn gyntaf yn erbyn y strategaeth twristiaeth a'i chynllun gweithredu fframwaith cysylltiedig ar wefan Llywodraeth Cymru

<http://wales.gov.uk/topics/tourism/abouttourism/stratdevreports/?skip=1&lang=cy>

3. Brand Twristiaeth Cymru

3.1 Dros y 18 mis diwethaf, mae Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi mewn gwaith i ddatblygu strategaeth brand a naratif marchnata ar gyfer Cymru, gan groesawu twristiaeth yn ogystal â buddsoddiad o dramor. Cyfrannodd cyfarfodydd rhanddeiliaid a chyflwyniadau at y broses hon ac mae'r gwaith eisoes wedi arwain at ymgyrchoedd cyfathrebu brand proffil uchel ar gyfer Cymru yn cynnwys yr ymgyrch twristiaeth *Does unman tebyg i Gymru*.

gweithgarwch marchnata newydd ym Maes Awyr Caerdydd; a *Just Ask Wales*- ymgyrch fawr gyntaf Cymru ers sawl blwyddyn i ddenu buddsoddiad uniongyrchol o dramor.

3.2 Mae ein holl weithgarwch marchnata yn adeiladu ar yr egwyddorion allweddol a sefydlwyd:

- Gosod ein cynnyrch a'n cyrchfannau o ansawdd uchel yn y blaen ac yn y canol, gan helpu i sicrhau bod ein gweithgarwch marchnata yn gredadwy ac yn nodedig (mae hyn yn gwyro oddi wrth y dull mwy cyffredinol a ddefnyddiwyd yn y gorffennol, a dull rhai o'n cystadleuwyr);
- Datblygu brand sy'n gyson weladwy drwy ddeunydd hyrwyddo parhaus, wedi'i dargedu ac sydd hefyd yn gredadwy iawn, drwy ddangos ein cyflawniadau a'r hyn a ddarparwyd gennym mewn meysydd o gryfder craidd;
- Herio hen ddelweddau o Gymru a phryderon sy'n atal darpar ymwelwyr rhag dewis Cymru fel cyrchfan wyliau: tywydd, cynhesrwydd y croeso, rhwyddineb y teithio a phrofiad;
- Dangos bod Cymru yn wahanol i'w chystadleuwyr mewn ffyrdd sy'n berthnasol i farchnadoedd targed amrywiol ag ymgyrchoedd brand nodedig;
- Canolbwyntio ar gynnig craidd sy'n hyrwyddo Cymru fel lle cyffrous i ymweld ag ef, lle mae rhywbeth newydd i'w ddarganfod, i'w weld ac i'w wneud bob amser.

3.3 Mae'r strategaeth bresennol yn canolbwyntio ar frand cyffredinol Cymru. Mae ein strategaeth gyflawni fanwl ar gyfer marchnata twristiaeth yng Nghymru yn cael ei datblygu ymhellach ar hyn o bryd. Y nod yw ailgysoni ein hadnoddau yn seiliedig ar ffyrdd newydd a mwy integredig o weithio.

4. Marchnata

4.1 Crëwyd £180 miliwn o wariant ychwanegol yn 2013 gan ymwelwyr y dylanwadwyd yn uniongyrchol arnynt i ddod i Gymru oherwydd elfennau ein gweithgarwch marchnata.

4.2 Marchnad ddomestig Prydain Fawr yw prif farchnad Cymru o hyd. Daw'r rhan fwyaf o'r bobl sy'n dod ar wyliau ac ar deithiau eraill i Gymru o Gymru ei hun ac o ranbarthau cyfagos gogledd-orllewin Lloegr a gorllewin canolbarth Lloegr, sy'n cyfrif am fwy na hanner y gwariant domestig a'r teithiau i Gymru.

4.3 Ar Ddydd Gŵyl Dewi 2014, lanswyd yr ymgyrch aml-gyfrwng newydd gwerth £4 miliwn "Does Unman Tebyg i Gymru", oedd yn cynnwys deunydd ar gyfer y teledu, y radio, print, hysbysebion/posteri awyr agored, cyfryngau digidol a chymdeithasol, gan dargedu'r DU a Gweriniaeth Iwerddon. Ariannwyd yr ymgyrch yn rhannol gan Gronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop o dan ambarél y Rhaglen Amgylchedd ar gyfer Twf, ac fe'i darparwyd mewn partneriaeth â Cadw, Cyfoeth Naturiol Cymru a Pharc Rhanbarthol y Cymoedd.

4.4 Lluniwyd yr ymgyrch gan un o brif asiantaethau creadigol Cymru, ac mae'r sector creadigol yng Nghymru wedi chwarae rôl ganolog yn y broses o'i datblygu. Cyfarwyddwyd y prif hysbyseb ar y teledu gan Marc Evans, cyfarwyddwr ffilm a theledu llwyddiannus o Gymru, ac mae'n cynnwys cân Gymraeg draddodiadol a genir gan Cerys Matthews.

4.5 Datblygwyd yr ymgyrch i dargedu ein cynulleidfaoedd craidd yng nghanolbarth Lloegr a gogledd-orllewin Lloegr, yn ogystal â marchnadoedd newydd posibl ar gyfer Cymru yn neddwyrain Lloegr a Llundain. Fe'i defnyddiwyd yng Ngweriniaeth Iwerddon ac fe'i dangoswyd ar y teledu yng Nghymru hefyd. Nod yr ymgyrch oedd annog marchnadoedd targed Cymru i ail-werthuso eu canfyddiad o Gymru drwy ddangos cynnyrch penodol a phrofiadau o gyrchfannau yn unol â ffocws y strategaeth ar ddatblygu dull o farchnata a arweinir gan gynnyrch ar gyfer Cymru.

4.6 Parhaodd gweithgarwch marchnata i dargedu defnyddwyr o'r DU dros fisoedd yr haf gyda gweithgarwch ar y cyd â'r Telegraph i dynnu sylw at Ganmlwyddiant Dylan Thomas; a'r Guardian i hyrwyddo Llwybr Arfordir Cymru.

4.7 Bydd gweithgarwch marchnata Croeso Cymru ar gyfer yr Hydref yn y DU ac Iwerddon yn dechrau ym mis Medi 2014, a bydd yn dangos yr hyn sydd gan Gymru i'w gynnig o ran bwyd, yng nghyd-destun gwyliau o safon yn yr hydref. Bydd yr ymgyrch yn cynnwys cyswllt marchnata uniongyrchol gyda thros 800,000 o ymatebwyr o ymgyrchoedd blaenorol, datblygu hysbysebion a chynnwys ar-lein, a gweithgarwch ar y cyd ag Aer Lingus Regional i hyrwyddo'r cysylltiad rhwng Dulyn a Chaerdydd.

4.8 Mae gwaith cynllunio hefyd yn mynd rhagddo ar gyfer gweithgarwch ymgyrch gwanwyn 2015 yn y DU, Iwerddon a'r Almaen. Bydd Croeso Cymru yn hyrwyddo Cymru fel cyrchfan twristiaeth ar sgriniau teledu yn y DU eto yn ystod gwanwyn 2015.

Marchnata Digidol

4.9 Yn ogystal â'r ymgyrchoedd aml-sianel a dargedir, mae gan ymgyrchoedd marchnata digidol gwmpas byd-eang. Mae hyn yn cynnwys prif wefan fyd-eang www.visitwales.com ynghyd â gwefannau marchnata penodol ar gyfer yr Almaen, Gogledd America, Ffrainc, yr Iseldiroedd a Sbaen.

4.10 Yn 2013, mae ein harolwg gwerthuso o'r bobl o'r DU sy'n ymweld â visitwales.com yn dangos bod 68% ohonynt wedi ymweld â Chymru neu'n bwriadu gwneud hynny. Yn sicr, dylanwadodd y wefan ar tua 550,000 o ymwelwyr a chyfrannodd ymgyrchoedd marchnata Llywodraeth Cymru £140 miliwn mewn gwariant ychwanegol gan ymwelwyr (o'r cyfanswm o £163 miliwn ychwanegol o wariant y dylanwadwyd arno gan farchnad y DU/Iwerddon).

4.11 Dathlwyd blwyddyn ers sefydlu'r wefan newydd - visitwales.com ym mis Mehefin eleni. O'i chymharu â'n hen safle (yn cynnwys visitwales.co.uk) ar gyfer y 12 mis cyn lansio'r safle newydd;

- Gwelwn gynnydd o tua 45% o ran defnyddwyr unigryw (o 1,825K i 2,686K)

- Gwelwn gynnydd o tua 56% o ran ymweliadau / sesiynau unigol (o 2,245K i 3,496K)

Cawsom dros 14 miliwn o ymweliadau â thudalennau o gynnwys ar visitwales.com dros y 12 mis diwethaf (wedi cynyddu o ychydig dros 9 miliwn).

4.12 Yn ogystal â phrif wefan visitwales.com, rydym hefyd yn cynnal gweithgarwch cyfryngau cymdeithasol - ac mae gennym fwy na 450,000 o ddilynwyr ar Facebook a Twitter, ac rydym hefyd yn gweithredu ar lwyfannau eraill. Rydym yn arloesi fwyfwy drwy weithgarwch marchnata gyda hysbysebion a chynnwys digidol - mae ein gweithgarwch diweddar yn cynnwys ymgyrch fechan o ffilmiau drôn arfordirol, a gynhyrchwyd gan ddefnyddiwr Instagram blaenllaw o Gymru ac ymgyrch hyrwyddo ar Spotify.

4.13 Mae gwaith yn mynd rhagddo ar wefan newydd Almaeneg i gefnogi rhaglenni marchnata yn y farchnad hon yn 2014. Ceir cynlluniau hefyd i ddatblygu ymhellach gynnwys ar gyfer y farchnad yn yr UD ac i ddiwygio 'safleoedd taflenni gwybodaeth' eraill Cymru ar gyfer ein marchnadoedd sefydledig yn Ewrop er mwyn cynnal presenoldeb digidol yn y marchnadoedd hyn.

4.14 Caiff pob llwyfan digidol ar gyfer twristiaeth ei hyrwyddo gan ymgyrchoedd, marchnata drwy beiriannau chwilio a hefyd drwy safleoedd partner yn cynnwys VisitBritain. Maent yn cynnig cyfle am ddim i nifer fawr o ddarparwyr cynnyrch a llety unigol yng Nghymru hyrwyddo eu hunain i gynulleidfa fyd-eang. Mae gwefan www.visitwales.com yn cynnwys gwybodaeth a dolenni uniongyrchol i'r amrywiaeth eang o gynnyrch twristiaeth sydd ar gael yng Nghymru ac mae'n fan allweddol sy'n darparu gwybodaeth i ymwelwyr o dramor sy'n cynllunio ac yn trefnu taith i Gymru.

Ymgyrchoedd Marchnata Dramor

4.15 Mewn tiriogaethau dramor, mae Cymru bellach yn targedu buddsoddiad marchnata mewn nifer fach o farchnadoedd allweddol er mwyn adeiladu ar ein cryfderau presennol. Gwnaed y penderfyniad ar ôl cynnal dadansoddiad o farchnadoedd ledled y byd ar sail cryfder presennol, yn ogystal â photensial ar gyfer twf.

4.16 Ymysg y ffactorau marchnad a ystyriwyd mae gwerth, lledaeniad tymhorol, arenillion, potensial i greu busnes mynych, addasrwydd y cynnyrch, hygyrchedd, dwyster y gystadleuaeth, costau treiddio i'r farchnad, ymwybyddiaeth defnyddwyr o Gymru yn gyffredinol, rhagolygon economaidd a dylanwadau gwleidyddol.

4.17 Mae Llywodraeth Cymru bellach yn canolbwyntio ar lwerddon, yr Almaen ac UDA gyda rhywfaint o fasnach teithio a gweithgarwch cysylltiadau cyhoeddus yn mynd rhagddynt mewn marchnadoedd Ewropeaidd eraill. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn gweithio gyda VisitBritain i sicrhau gweithgarwch cysylltiadau cyhoeddus, ymgyrchoedd a masnach teithio pellach yn y marchnadoedd allweddol hyn ac mae'n manteisio ar unrhyw gyfleoedd sylweddol sy'n codi y tu hwnt i'r rhanbarthau hyn. Er enghraifft, mae cyfres o ymgyrchoedd tactegol wedi'u cynnal mewn marchnadoedd rhyngwladol ehangach yn cynnwys

gweithgarwch i fanteisio ar waith datblygu llwybrau newydd a wneir gan Faes Awyr Cymru Caerdydd. Mae secondai o'r tîm Twristiaeth a Marchnata bellach yn gweithio yn VisitBritain er mwyn cefnogi cydweithrediad agosach.

Ymgyrchoedd Defnyddwyr

4.18 Caiff ymgyrch fawr i dargedu'r farchnad yn yr Almaen ei lansio ar ddechrau 2015. Mae'r tîm ymgyrchoedd wrthi'n trafod gyda nifer o bartneriaid posibl yn cynnwys DFDS Seaways, KLM Germany, P&O Ferries a Dertour mewn perthynas â gweithgarwch ar y cyd. Maent hefyd yn gweithio gydag asiantaeth cyfryngau er mwyn nodi cyfleoedd ar gyfer gweithgarwch ymgyrchoedd cyrchfannau Cymru. Caiff cynlluniau ar gyfer yr ymgyrch eu datblygu dros y misoedd nesaf a chaiff yr ymgyrch ei lansio ar ddechrau mis Ionawr 2015 gyda chefnogaeth y wefan newydd.

Cysylltiadau Cyhoeddus a'r Cyfryngau

4.19 Mae Llywodraeth Cymru yn cynnal rhaglen flynyddol o weithgarwch Cysylltiadau Cyhoeddus a'r Cyfryngau gyda'r nod o wella'r sylw a roddir i Gymru yn y cyfryngau mewn marchnadoedd â blaenoriaeth er mwyn gwella ei enw da fel cyrchfan ddeniadol i dwristiaid sy'n ymweld. Er bod ein dull gweithredu presennol yn cyflawni canlyniadau, mae'r newid i farchnata digidol a thrwy gyfryngau cymdeithasol wedi ein hannog i ailystyried ein dulliau cysylltiadau cyhoeddus er mwyn sicrhau ein bod yn manteisio hyd yn oed yn fwy ar gyfleoedd newydd.

4.20 Mae'r rhaglen hon yn cynnwys prosesau rhagweithiol i dargedu cyfryngau allweddol yn y marchnadoedd rhyngwladol â blaenoriaeth a meithrin y cydberthnasau hyn drwy drefnu ymweliadau i'r wasg ac i flogwyr; a chyflwyno newyddion a gwybodaeth reolaidd i ddarparwyr cyfryngau teithio, ffordd o fyw a chymdeithasol er mwyn sicrhau bod Cymru'n cael sylw cadarnhaol.

4.21 Cynhaliodd timau Cysylltiadau Cyhoeddus a'r Cyfryngau 300 o ymweliadau cyfryngau yn 2013 gyda theithiau pwrpasol ar gyfer newyddiadurwyr, criwiau ffilmio a newyddiadurwyr radio o amgylch Cymru. Denodd y rhaglen werth hysbysebu cyfwerth â £35m (y swm y byddai wedi'i gostio i dalu am yr hysbysebion hyn).

4.22 Mae'r tîm Cysylltiadau Cyhoeddus hefyd yn cydweithio'n agos â VisitBritain a thîm Prif Weinidog Cymru mewn perthynas â chenadaethau marchnata a masnach dramor er mwyn darparu gwybodaeth farchnata berthnasol am Gymru i greu straeon teithio a ffordd o fyw cadarnhaol ar gyfer Cymru fel cyrchfan i dwristiaid.

Masnach Teithio

4.23 Ail-lansiwyd y gweithgarwch masnach teithio yn 2013 drwy ddau weithdy diwydiant a gynhaliwyd ar y cyd â VisitBritain ynghyd â sesiynau a chyswllt unigol. Darparwyd rhaglen masnach teithio well, yn cynnwys amrywiaeth o lwyfannau ar gyfer datblygu busnes.

4.24 Mae Llywodraeth Cymru yn arddangos ym Marchnad Teithio'r Byd 2014, ITB Berlin a Best of Britain & Ireland 2015 - gan roi llwyfan i fwy na 30 o gyflenwyr o Gymru. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn mynychu cyfres o weithdai ar ffurf 'Cwrdd â'r Prynwr', ochr yn ochr â chyflenwyr o Gymru. Mae'r gweithdai'n cynnwys Explore GB, digwyddiad masnach teithio mawr newydd a drefnir gan VisitBritain gan ddenu mwy na 200 o weithredwyr twristiaeth o'u marchnadoedd allweddol ledled y byd. Byddwn hefyd yn trefnu apwyntiadau gyda phrynwyr masnach teithio drwy ein rhaglen digwyddiadau byd-eang yn cynnwys digwyddiad March Marketplace gan Gymdeithas Gweithredwyr Twristiaeth Ewrop (ETOA).

4.25 Hefyd, mae Llywodraeth Cymru yn noddi amrywiaeth o weithgareddau a digwyddiadau mewn digwyddiadau masnach teithio gan VisitBritain, UK Inbound ac ETOA er mwyn hyrwyddo brand Cymru a rhoi amlygrwydd i fusnesau twristiaeth yng Nghymru.

4.26 Mae cymorth grant yn cael ei roi drwy UKTI a chynllun Cymorth ar gyfer Ymweliadau Tramor i Ddatblygu Busnesau Twristiaeth Llywodraeth Cymru i fusnesau cymwys i'w galluogi i fynychu digwyddiadau masnach teithio dramor.

4.27 Mae teithiau ymgyfarwyddo yn cael eu trefnu yn ystod blwyddyn ariannol 2014/15 i weithredwyr twristiaeth allweddol a chwmnïau teithio a ystyrir yn rhai sy'n cynnig y 'siawns orau' ar gyfer sicrhau busnes pellach. Ymysg y teithiau mwyaf nodedig ers mis Ebrill 2014 mae teithiau a drefnwyd i gwmnïau teithiau ac arweinwyr grwpiau o Ogledd America mewn cydweithrediad â CIE Tours, Tenon Tours a DH Tours; gweithredwyr o Japan (JTB World Vacations a Miki Travel) yn dilyn y Cinio i Weithredwyr o Japan a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru; a gweithredwyr o Tsieina sef CITS a Caissa. Ym mis Chwefror/Mawrth 2015 byddwn yn croesawu grwpiau o weithredwyr twristiaeth o farchnadoedd â blaenoriaeth - U.D.A a'r Almaen yn ogystal â'r Iseldiroedd a Rwsia.

4.28 Mae cyfleuster hyfforddiant cyrchfannau ar-lein byd-eang newydd Cymru wedi'i lansio sy'n cynnwys modiwl yn benodol ar Gymru ar raglen hyfforddiant ar-lein BritAgent VisitBritain, sydd ar gael ar draws 30 o farchnadoedd mewn mwy na 10 iaith er mwyn i'r fasnach teithio ddysgu am Gymru a sut i'w gwerthu i'w chleientiaid.

4.29 Mae gwefan masnach teithio busnes i fusnes Cymru wedi cael 23,030 o ymwelwyr unigol yn 2014 ac mae ein rhaglen e-gylchlythyr i'n cronfa ddata cyswllt masnach teithio fyd-eang yn cyflawni cyfradd clicio i agor gyfartalog o 39%.

5. Cyfalaf a Chymorth Busnes

5.1 O ran gwaith datblygu cyfalaf, rydym wedi cysoni buddsoddiad a gwaith partneriaeth yn agosach â'r ffocws newydd ar gynnyrch a digwyddiadau eiconig, o ansawdd uchel, sy'n gwella enw da

5.2 Yn 2013/2014 cynorthwyodd y Cynllun Cymorth Buddsoddi mewn Twristiaeth (TISS) 34 o fusnesau gydag ychydig dros £2 filiwn o gymorth ariannol. Yn erbyn gwariant TISS yn ystod yr un flwyddyn, crëwyd tua 119 o swyddi a chafodd 98 eu diogelu (cyfanswm o 217). Denodd y cymorth hwn fuddsoddiad o £8.68m i gyd.

5.3 Yn unol â'r strategaeth, darparwyd cymorth ychwanegol o gronfeydd canolog Adran yr Amgylchedd, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth ar gyfer cynnyrch arloesol yr ydym yn hyderus y bydd yn gwneud ymweliad i Gymru hyd yn oed yn fwy atyniadol i ymwelwyr. Er enghraifft, mae Zip World a Bounce Below yng Ngheudyllau Llechwedd, Blaenau Ffestiniog a Surf Snowdonia (Dolgarrog), yn brosiectau proffil uchel ac effaith uchel sydd eisoes yn denu llawer o sylw.

5.4 Mae sawl prosiect pwysig arall sydd ar y gweill yn cael eu trafod sy'n ategu Strategaeth Twristiaeth Cymru 'Partneriaeth ar gyfer Twf' yn cynnwys datblygu gwesty a spa, ac atyniadau ar gyfer pob adeg o'r flwyddyn a phob tywydd.

Cymorth a Graddio Ansawdd a Hyrwyddo Busnes Twristiaeth

5.5 Un o flaenoriaethau'r Strategaeth Twristiaeth Partneriaeth ar gyfer Twf yw gwella ansawdd y cynnyrch twristiaeth yng Nghymru. Un o'r ffyrdd mwyaf effeithiol o wneud hyn yw drwy gynllun graddio sicrwydd ansawdd. Bydd Cynghorwyr Ansawdd Llywodraeth Cymru yn parhau i roi cyngor i fusnesau ar sut y gallant wella eu gradd ac i gyfeirio'r busnes at y Cynllun Cymorth Buddsoddi mewn Twristiaeth sy'n rhoi grantiau ar gyfer gwneud gwelliannau er mwyn cyflawni gradd uwch. Mae'r cynllun sicrwydd ansawdd yn galluogi busnesau i gynnal a gwella safonau yn unol ag anghenion a disgwyliadau newidiol defnyddwyr.

5.6 Yn dilyn y newid diweddar i'r strwythur ymgysylltu rhanbarthol, mae'r Cynghorwyr Ansawdd bellach yn chwarae rôl allweddol fel estyniad i'r tîm rhanbarthol. Yn ogystal â'u rôl graddio, gallant hefyd roi cyngor i'r busnes a chyfeirio at lu o wasanaethau/arbenigwyr er mwyn annog ac ysgogi gwelliannau o ran twf ac ansawdd.

Cyllid yr UE

5.7 Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn gweithio gyda phartneriaid er mwyn goruchwylio'r gwaith o gyflawni nifer o brosiectau a ariennir gan yr UE o dan y Rhaglen Amgylchedd ar gyfer Twf. Mae'r rhaglen yn werth tua £35miliwn ac mae wedi cyflwyno saith canolfan ragoriaeth twristiaeth drwy'r prosiect twristiaeth arfordirol a'r prosiect twristiaeth cynaliadwy. Yn ddiweddar, mae'r prosiectau hyn wedi darparu nifer o gynhyrchion twristiaeth eiconig newydd sydd eisoes yn helpu i godi proffil Cymru fel cyrchfan gwyliau a'r canfyddiad a geir ohoni. Ymhlith y datblygiadau hyn mae:

- Canolfan groeso newydd yn Aberdaron o'r enw Porth y Swnt; Parc Beicio Gethin;
- Canolfan Beicio Mynydd ryngwladol newydd ym Merthyr Tudful;
- canolfan chwaraeon dŵr arfordirol newydd yn Saundersfoot;
- marina newydd ym Mhorthcawl.

5.8 Mae'r UE wedi cydnabod rhaglen Fframwaith Busnes Twristiaeth Ddigidol (DTBF) fel un o ddim ond 20 o Achosion o Arfer Arloesol a Da sy'n gwella Natur Gystadleuol

Twristiaeth yn yr UE. Mae elfen Gwasanaeth Diagnostig TGCh y DTBF wedi'i darparu i 738 o fusnesau twristiaeth.

5.9 Mae gwefan Sharewales, a ddatblygwyd ddwy flynedd yn ôl er mwyn cynorthwyo busnesau twristiaeth i ymgysylltu'n well mewn technolegau digidol wedi cael 19,442 o sesiynau ymweld. Caiff y safle ei phrif ffrydio drwy symud i'r Parth Twristiaeth ar wefan cymorth busnes ehangach Llywodraeth Cymru.

5.10 Mae'r ymrwymiad ariannol i ddatblygu Prosiectau Arloesol bellach yn werth £3.1 miliwn. Erbyn diwedd y rhaglen ar 31 Rhagfyr 2014 bydd dros 40 o sefydliadau gwahanol wedi cael cymorth i ddatblygu amrywiaeth o gynnyrch digidol sy'n gysylltiedig â thwristiaeth e.e. llwybrau digidol o amgylch Talacharn, yn ystod blwyddyn Canmlwyddiant Dylan Thomas; a thaith ddigidol realiti estynedig gyffrous o amgylch Llandudno, sy'n dod â chysylltiad y dref â straeon Alice in Wonderland Lewis Carroll yn fyw.

5.11 Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n datblygu dau gynnig i gronfa strwythurol yr UE (2014-2020) a fydd yn helpu i gyflawni uchelgeisiau'r strategaeth twristiaeth. Mae'r cynigion yn canolbwyntio ar sicrhau cyllid er mwyn i'r sector preifat barhau i ddarparu cynhyrchion twristiaeth strategol newydd a gwell, a chyllid i gyflawni nifer fach o brosiectau seilwaith twristiaeth a all gyflawni cynhyrchion sy'n newid canfyddiadau.

6. Sgiliau Twristiaeth

6.1 Mae datblygu pobl yn nod strategol allweddol, ynghyd â gwella proffidioldeb y diwydiant. Mae hyn yn cynnwys gweithio mewn partneriaeth â rhanddeiliaid er mwyn ehangu'r tymor a chefnogi arenillion uwch fel bod cyflogau'n gwella dros amser.

6.2 Gan fod gan yr Adran Addysg a Sgiliau y cylch gwaith a'r gyllideb i gynnig hyfforddiant yn y diwydiant twristiaeth, mae'n hanfodol bod Adran yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth yn cydweithio'n agos â hi - a'r sector addysg a hyfforddiant - er mwyn sicrhau bod y strwythurau hyfforddiant a chymwysterau cywir ar waith i ddatblygu perfformiad y sector a chyflawni'r uchelgeisiau yn y Strategaeth Twristiaeth.

6.3 Cyfarfu'r Dirprwy Weinidog Sgiliau â'r Bwrdd Cynghori Twristiaeth ym mis Mehefin 2014 a chyflwyno ei gynllun newydd ar gyfer sgiliau a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2014. Bydd Croeso Cymru yn cydweithio'n agos â'r Adran Addysg a Sgiliau er mwyn cefnogi'r broses o roi'r cynllun ar waith yn effeithiol yn y sector Twristiaeth.

6.4 Bydd camau gweithredu allweddol ar sgiliau yn arwain at ddatblygu fframwaith sgiliau sy'n seiliedig ar dystiolaeth er mwyn mynd i'r afael â'r heriau o wasanaethu marchnadoedd newydd yn llwyddiannus yn y dyfodol a datblygu cyfleoedd cyflogaeth mwy clodfawr â chyflogau uchel. Gwahoddwyd cynrychiolwyr allweddol o'r diwydiant i weithdy i fod yn rhan o'r broses o benderfynu sut i ddatblygu'r cynllun gweithredu.

6.5 Ymysg camau eraill mae datblygu rhwydweithiau rhagoriaeth er mwyn cynnig cyfleoedd datblygu sgiliau amrywiol; treialon pellach a hyrwyddo'r defnydd o gymwysterau

yn y sector awyr agored a gwella'r ddarpariaeth o gymorth uniongyrchol i fusnesau drwy ddadansoddi anghenion sgiliau busnesau unigol a chynnig atebion mwy integredig.

6.6 Bydd Llywodraeth Cymru a phartneriaid twristiaeth yn arddangos yn nigwyddiadau gyrfaoedd Sgiliau Cymru am y tro cyntaf eleni, ac maent wedi bod yn ystyried y posibilrwydd o ddatblygu ysgolion lletygarwch - dan arweiniad y sector preifat - er mwyn helpu i fynd i'r afael â materion hyfforddi, cymwysterau a safonau a fydd yn dyrchafu twristiaeth fel gyrfa ac yn sicrhau datblygiad gyrfa.

7. Prif Ddigwyddiadau

7.1 Ers i Lywodraeth Cymru lansio'r strategaeth prif ddigwyddiadau yn 2010 rydym wedi cymryd camau breision i wella safle Cymru yn y diwydiant digwyddiadau byd-eang. Drwy gydweithio â phartneriaid ledled Cymru a'r DU, rydym wedi meithrin cydberthnasau cryf ac effeithiol â pherchenogion digwyddiadau rhyngwladol, gan ennill eu hymddiriedaeth a'u hyder yng ngallu Cymru i gynnal digwyddiadau.

7.2 Fel rhan o amodau'r arian grant, mae'n ofynnol i bob digwyddiad gynnal asesiad o effaith. Amcangyfrifir bod y rhaglen o 39 o brif ddigwyddiadau chwaraeon a digwyddiadau diwylliannol a gefnogwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2013/14 wedi creu effaith economaidd uniongyrchol o £61 miliwn.

Digwyddiadau yng Nghymru 2013 a 2014

7.3 Yn 2013, cynhaliwyd gŵyl WOMEX, digwyddiad proffesiynol mwya'r byd ar gyfer cerddoriaeth werin, 'roots', ethnig a thraddodiadol, yng Nghymru am y tro cyntaf; a chynhaliwyd y digwyddiad World Stage Design, arddangosfa o gynllun perfformiad rhyngwladol, o'r diwydiannau opera, theatr a dawnys byd-eang, am y tro cyntaf yng Nghymru, ac yn wir, yn Ewrop. Cynhaliwyd Pencampwriaethau Rali Prydain Fawr yng Nghymru unwaith eto, gan ei symud yn llwyddiannus o'r de i'r gogledd; ynghyd â Chyfes Plymio oddi ar Glogwyni Red Bull a ddenodd gystadleuwyr a gwylwyr o bob cwr o'r byd. Hefyd, ar y cyd (â Lloegr), gwnaethom gynnal Cwpan y Byd Rygbi'r Gynghrair, a chynhaliwyd y seremoni agoriadol yn Stadiwm y Mileniwm.

7.4 Ymysg yr uchafbwyntiau eraill o blith y 39 o ddigwyddiadau a gefnogwyd gan MEU yn 2013 cafwyd cymysgedd cyfartal o ddigwyddiadau cerddorol/diwylliannol fel Wakestock (Gwynedd), Gŵyl Rhif 6, (Gwynedd - enillydd Gwobr Gŵyl Newydd Orau NME 2013), Sŵn (Caerdydd - Gŵyl Newydd Orau NME 2014) a Gwyliau'r Dyn Gwyrdd; a digwyddiadau chwaraeon yn cynnwys Triathlon Dyn Haearn (Sir Benfro), un cam a hanner o ras feiciau Tour of Britain (y gogledd a'r canolbarth); ac un o gamau Cyfes Hwyllo Eithafol y Byd (Bae Caerdydd).

7.5 Yn 2014, mae Llywodraeth Cymru, mewn partneriaeth â Chyngor Celfyddydau Cymru a phartneriaid awdurdodau lleol, yn arwain gŵyl blwyddyn o hyd i ddathlu canmlwyddiant geni Dylan Thomas.

7.6 Hefyd, cynhaliwyd y Bencampwriaeth Agored i Olffwyr Hŷn yn Royal Porthcawl - y tro cyntaf i un o'r prif gystadlaethau golffio gael ei chynnal yng Nghymru; gemau terfynol Cwpan Amlin a Chwpan Heineken; gêm derfynol Supercup UEFA; a Phencampwriaeth Ewropeaidd Athletau'r Pwyllgor Paralympaidd Rhyngwladol ym Mhrifysgol Abertawe.

Digwyddiadau/Prosiectau yn y Dyfodol

7.7 Gan edrych ymlaen at 2015, bydd Clwb Criced Morgannwg yn dyrchafu ei safle ymysg prif leoliadau criced rhyngwladol y byd ymhellach drwy gynnal y gêm gyntaf yng nghyfres y Lludw; a bydd Stadiwm y Mileniwm yn cynnal wyth o gemau Cwpan Rygbi'r Byd, yn cynnwys dwy gêm gogynderfynol.

7.8 Gwnaethom lwyddo hefyd i ennill cynigion i gynnal Pencampwriaeth Hanner Marathon y Byd 2016, o ganlyniad i Hanner Marathon Caerdydd, a gynhelir yn llwyddiannus bob blwyddyn; a cham torri siwrnai Ras Volvo Ocean yn 2018 - y tro cyntaf i'r brif ras hwylio hon o amgylch y byd ddychwelyd i'r DU mewn dros ddegawd a'r tro cyntaf erioed iddi ddod i Gymru. Ym mis Ebrill, lansiodd Cymru ei chynnig i gynnal pencampwriaethau pêl-droed Euro 2020 ar y cyd. Bydd UEFA yn cyhoeddi ei benderfyniad ar 19 Medi.

7.9 Rydym hefyd yn parhau i gefnogi portffolio bywiog o ddigwyddiadau celfyddydol a diwylliannol yn cynnwys Gŵyl Gomed Machynlleth, Gŵyl Adrodd Straeon Beyond the Border, Gwobr Gŵyl Iris; Gŵyl y Gelli a Gŵyl Rhif 6.

8. NATO

8.1 Mae Uwchgynhadledd NATO Cymru 2014 a fu'n llwyddiant mawr wedi creu llwyfan ehangach ar gyfer atgyfnerthu proffil Cymru yn fyd-eang. Manteisiodd Llywodraeth Cymru'n llawn ar gyfleoedd cyn ac yn ystod yr uwchgynhadledd. Gellid dadlau mai un o uchafbwyntiau'r uwchgynhadledd, o ran hyrwyddo Cymru, oedd sylwadau Arlywydd Barack Obama pan ddywedodd y byddai'n annog pobl yn yr Unol Daleithiau i ymweld â Chymru. Canmolodd yr "extraordinary beauty, wonderful people and great hospitality".

8.2 Ar ôl yr uwchgynhadledd, bydd Llywodraeth Cymru yn defnyddio hyn, yr amlygrwydd ehangach a grëwyd gan yr uwchgynhadledd a'r cydberthnasau a ddatblygwyd i ddangos Cymru fel cenedl hyderus, galluog a chreadigol; ac fel lleoliad o'r radd flaenaf ar gyfer busnes, buddsoddiad a thwristiaeth.

8.3 Cyn yr uwchgynhadledd bu Llywodraeth Cymru'n cydweithio â Swyddfa Dramor a Chymanwlad Llywodraeth EM a VisitBritain drwy ei hymgyrch farchnata GREAT a phartneriaid cysylltiedig er mwyn gwella safle Cymru mewn gweithgarwch marchnata a brandio GREAT a'r modd y caiff ei hyrwyddo.

8.4 Gwnaethom hefyd lunio negeseuon a deunyddiau brand nodedig er mwyn hyrwyddo Cymru fel cyrchfan busnes a thwristiaeth yn ei rhinwedd ei hun yn yr Uwchgynhadledd a'r ardal gyfagos. Gellid gweld "Gwnaed yng Nghymru" mewn lleoliadau allweddol fel gorsafoedd rheilffordd Casnewydd a Chaerdydd yn ogystal â phentref NATO ym maes awyr Caerdydd. Defnyddiwyd hyn ynghyd â brandio Ymgyrch GREAT lle roedd hynny'n briodol a

deunyddiau marchnata newydd yn cynnwys dwy ffilm a chyfres o gardiau post i'r holl gynadleddwyr.

8.5 Gan weithio gyda gwestywr, gosodwyd amrywiaeth o ddeunyddiau yng ngwestai cynadleddwyr NATO er mwyn hyrwyddo Cymru fel lle o'r radd flaenaf ar gyfer busnes, buddsoddiad a thwristiaeth a chynigiwyd cynllun hyfforddi staff "cynllun croeso" i westai ledled y de a oedd yn croesawu dirprwyon oedd yn gysylltiedig â NATO, y cyfryngau ac ati.

8.6 Yn ei ddatganiad ysgrifenedig ar 5 Medi 2014, ymrwymodd Prif Weinidog Cymru i gyhoeddi adroddiad ar yr hyn y buddsoddodd Llywodraeth Cymru ynddo mewn cysylltiad ag Uwchgynhadledd NATO Cymru ac arwydd o'r buddiannau i economi Cymru. Caiff yr adroddiad hwnnw ei gyhoeddi maes o law ond ymysg rhai o'r gweithgareddau a gynhaliwyd roedd y canlynol:

- Gweithio gydag FCO Berlin i drefnu ymweliad y wasg i Newyddiadurwyr Almaenig o'r prif bapurau newydd. Roedd yr ymweliad yn cynnwys teithiau i Dŷ Cwch Dylan Thomas a Welsh Whiskey, a gafodd sylw cadarnhaol.
- Ymweliad cysylltiadau cyhoeddus o amgylch sectorau busnes eraill a oedd yn uniongyrchol gysylltiedig â'r uwchgynhadledd fel awyrofod ac amddiffyn. Mae rhywfaint o sylw cadarnhaol eisoes wedi deillio o'r ymweliad hwn.
- Buom yn gweithio mewn partneriaeth â'r FCO a Swyddfa Cymru i gynnal digwyddiad yn ystafell Locarno yn Llundain. Roedd y digwyddiad yn gyfle i godi proffil Cymru gan ddefnyddio'r wythnos cyn yr uwchgynhadledd. Daeth y digwyddiad â buddsoddwyr presennol a darpar fuddsoddwyr, alltudion a newyddiadurwyr ynghyd. Defnyddiwyd hysbysebion brand GREAT a oedd yn cynnwys negeseuon am Gymru yn ystod y digwyddiad, gan ddangos cryfderau Cymru ar draws amrywiaeth o sectorau.
- Cafodd gwybodaeth am gyrchfannau yng Nghymru ei chynnwys ar 'drop box' NATO Cymru 2014 gan sicrhau mynediad hawdd i amrywiaeth o gynnwys parod yn ymwneud â thwristiaeth, busnes a bwyd.

8.7 Yn y dyfodol, caiff cyfleoedd i ddefnyddio llwyddiant yr uwchgynhadledd er mwyn ennyn diddordeb pellach o ran cysylltiadau cyhoeddus yng Nghymru fel cyrchfan busnes, twristiaeth a hamdden eu datblygu yn ein marchnadoedd allweddol yn yr Almaen ac UDA.

9. Gwaith Rhanbarthol

9.1 Cyhoeddwyd yn gynharach eleni y bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi'r gorau i roi arian i'r pedair Partneriaeth Twristiaeth Ranbarthol ar ôl mis Medi 2014.

9.2 Daeth y penderfyniad hwn yn sgil proses ymgynghori â busnesau a rhanddeiliaid twristiaeth yng Nghymru ar y cymorth a roddir i'r rhanbarthau yn y dyfodol. Canlyniad hyn

oedd galw am gydb berthnasau gwaith uniongyrchol agosach â Llywodraeth Cymru a strwythurau cymorth twristiaeth llai cymhleth.

9.3 Mewn ymateb i hyn, sefydlwyd Tîm Ymgysylltu Rhanbarthol yn Adran yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth. Mae'r swyddogion rhanbarthol wedi'u lleoli yn swyddfeydd y Llywodraeth yn Aberystwyth, Cyffordd Llandudno, Ystad Trefforest a Phenllergaer.

9.4 Mae'r ymgysylltiad rhanbarthol â'r diwydiant yn gweithredu ar dair lefel:

- Yn lleol, mae gan bob rhanbarth ddau swyddog o fewn Adran yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth sy'n gyfrifol am weithio gyda busnesau; awdurdodau lleol; partneriaethau cyrchfannau a chymdeithasau masnach ar sail unigol.
- Yn rhanbarthol, caiff Fforwm anffurfiol ei sefydlu ar gyfer pob un o'r pedwar rhanbarth. Bydd y Fforwm hwn yn cymryd golwg strategol ehangach ar y rhanbarth a bydd yn cynnwys cynrychiolaeth o'r sector cyhoeddus a'r sector preifat.
- Yn genedlaethol, caiff cynrychiolydd o bob rhanbarth ei benodi ar Fwrdd Cynghori Twristiaeth Llywodraeth Cymru.

9.5 Mae cyllideb wedi'i phennu ar gyfer pob rhanbarth er mwyn darparu amrywiaeth o weithgareddau o gysylltiadau cyhoeddus i ddatblygu cynnyrch. Gwneir y gwaith hwn gan amrywiaeth o contractwyr unigol, cymdeithasau twristiaeth a chyrrff sectoraidd, yn ôl yr hyn sy'n berthnasol i bob rhanbarth.

10. VisitBritain

10.1 Rydym yn cydweithio'n agos â VisitBritain ac rydym newydd recriwtio cynrychiolydd i weithio ar ran Llywodraeth Cymru fel rhan o dîm VisitBritain yn Llundain. Bydd yr unigolyn hwn yn darparu arweinyddiaeth strategol ar brosiectau, gan sicrhau dull cydgysylltiedig, gan fanteisio i'r eithaf ar gyfleoedd perthnasol i Gymru a rhoi cymorth uniongyrchol gyda chynnwys ac ymgyrchoedd yn ôl yr angen. Mae Cadeirydd Bwrdd Cynghori Twristiaeth y Gweinidog hefyd yn aelod o Fwrdd VisitBritain.

10.2 Rydym hefyd yn cyfrannu at ymgyrch GREAT Llywodraeth y DU o ran rhoi gwybodaeth am y cynnyrch a'r profiadau sydd gan Gymru i'w cynnig i ymwelwyr.

10.3 Rydym yn gweithio gyda VisitBritain i atgyfnerthu'r ffordd y mae'n cynrychioli Cymru dramor; ac i nodi rolau a thargedau clir VisitBritain ar gyfer Cymru o ran cysylltiadau cyhoeddus, cyrhaeddiad digidol ac arweinwyr ymgyrchoedd. Mae trafodaethau'n mynd rhagddynt gydag awdurdodau twristiaeth eraill yn y DU ynghylch sut y gall VisitBritain wella ei gymorth strategol i gyrchfannau yn y DU, yn cynnwys sefydlu targedau penodol yn y maes hwn.

10.4 Tynnwyd sylw at y mater hwn yn un o Bapurau Tystiolaeth diweddar Llywodraeth Cymru i'r Pwyllgor Materion Cymreig yn ystod ei ymchwiliad i ba mor dda y mae cyrrff yn y

DU yn hyrwyddo Cymru dramor. Rydym hefyd yn cyfrannu at Adolygiad Tair Blynedd presennol VisitBritain a Visit England.

Eitem 3

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref DC/CS/05947/12

Rt Hon Justine Greening MP
Secretary of State for Transport
Great Minster House
33 Horseferry Road
LONDON
SW1P 4DR

May 2012

Thank you for hosting our second meeting at Great Minster House on 26 April.

I am pleased that we were both able to recognise the work our departments have put into the development of the outline business cases for electrification in South Wales. Joint working has resulted in positive progress and should lead to decisions that are right for the rail network.

I was also glad of the opportunity to discuss the strategic importance of electrification for the region, beyond the significant benefit it offers in terms of reducing the burden on the taxpayer. Electrification of the Valley Lines offers the opportunity for a step change in mobility and connectivity to employment centres for our Valleys communities, as well as a larger employment catchment area for businesses looking to invest in the region. Electrification of the Great Western Main Line to Swansea would support regional growth by enhancing Swansea's role as an economic centre. Strengthening the strategic east-west economic corridor in South Wales is also a priority in terms of the Trans-European Network. I would be happy to provide you with an additional paper on these issues.

We discussed what needs to happen next to move us towards a positive outcome for your announcement of the HLOS at the end of July. I would like to see our officials continue to work together on the potential options for financing electrification. We agreed to meet again to discuss these options ahead of any decision.

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

English Enquiry Line 0845 010 3300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0845 010 4400
Correspondence.Carl.Sargeant@wales.gsi.gov.uk

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu 100% Tudalen y pecyn 45

Printed on 100% recycled paper

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MB/CS/2128/12
Constituency Members of
Parliament (SEWTA and
SWWITCH area)
Assembly Members (SEWTA and
SWWITCH area)

16th May 2012

Dear colleagues,

Electrification of the Great Western Main Line and the Valley Lines are two of a number of projects competing for limited funding in the next railway investment period, and we are now entering the critical decision making stage. The Secretary of State will announce her decision on which projects she wants to take forward in her High Level Output Statement in July.

I would like to take this opportunity to give you an update on the Welsh Government's position on electrification in South Wales, and offer to discuss in more detail how we can work together to secure this step-change investment in the rail infrastructure.

The Welsh Government took the lead on developing the business case for electrification in June 2011. Since then the Welsh Government, Department for Transport and Network Rail have worked together to produce outline business cases that both the Secretary of State and I have been able to recognise. Joint working has resulted in positive progress and should lead to decisions that are right for the rail network.

The economic case for electrification is compelling. An efficient rail network would help to ensure that South Wales has the infrastructure to underpin economic growth. Rail in South Wales plays an important role in the labour market, and delivers the connectivity that will ensure our key economic centres continue to grow.

The Welsh Government's plan is to facilitate the wider economic region in South Wales to function as a more integrated whole, with a series of overlapping labour markets served by fast and frequent public transport. I have already taken steps toward achieving this through the prioritised National Transport Plan, in which I committed to improving journey times and delivering capacity for growth, recognising the importance of east-west connectivity. However, investment in rail infrastructure is reserved and we need the Secretary of State to commit to electrification of the railways.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

English Enquiry Line 0845 010 3300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0845 010 4400
Correspondence: Carl.Sargeant@wales.gsi.gov.uk
Printed on 100% recycled paper

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

Tudalen y pecyn 46

I am also aware of the need to achieve enhanced services at the same time as reducing the cost of the railway, leading to a fairer deal for passengers and taxpayers. There is no doubt that the cost of providing diesel train services will continue to grow over the coming decades, particularly as more and more of the UK railway network is electrified and the rail industry adapts to a greater need for electric trains. This means the burden on the taxpayer is likely to increase, and without electrification there are few options for reducing cost whilst meeting our objectives. We also have an aging fleet of inefficient diesel trains and these will need to be replaced within the next franchise. We could continue to use diesel, or make the most of the opportunity to introduce more efficient trains.

Electrification offers the potential for a step-change in South Wales. Electrifying the railways would significantly reduce the cost of running services, which in turn reduces the burden on the taxpayer. It would also improve connectivity and capacity for growth in one investment. We can also achieve greater surety on the supply and cost of energy needed to power trains, and give substantial environmental benefits by reducing CO₂ and particulate emissions.

Importantly, our work on the business cases for electrification shows that the cost savings against diesel services are sufficient to cover the cost of the investment within 30 years. By investing in electrification now, the UK Government would be securing lower costs for the future.

In my discussions with the Secretary of State I have emphasised that a decision to electrify across South Wales would enable the co-ordination of reserved and devolved funding. Local and regional investment could focus on increasing demand, through more park and ride at rail stations, and by co-ordinating investment in the bus network.

We also have a one-off opportunity to take advantage of the synergies between electrification of the Valley Lines network and the Great Western Main Line to Swansea. A significant section of the route is used by both Main Line and Valley Line services (from Cardiff to Bridgend). Electrifying in the forthcoming control period means we can look at the case for electrification as a whole, not as a set of separate schemes.

I hope that you will find this letter helpful in updating you on the electrification Business Case. Should you require any further information, I would welcome the opportunity to meet with you.

Carl Sargeant AC / AM

Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref SF/CS/1911/12
Rt Hon Justine Greening MP
Secretary of State for Transport
Great Minster House
33 Horseferry Road
LONDON
SW1P 4DR

12th June 2012

Further to our meeting on 26 April and my subsequent letter of 9 May, we agreed that our officials should continue to work together on the analysis of options for financing electrification.

Our officials have now completed a detailed financial analysis of the Valley Lines outline business case, comparing the forecast operating cost savings and higher revenue requirement resulting from electrification with the capital costs of the required infrastructure, against the forecast cost of continued diesel services. The analysis indicates that, over a 30 year period, the financial benefits of electrification will repay the capital cost of investment. This is based on the assumption that the capital cost of electrification would be added to Network Rail's Regulatory Asset Base with repayments met through the Wales and Borders franchise through the fixed Track Access Charge.

Electrification of the Great Western Main Line from Cardiff to Swansea would provide a strengthened east-west economic corridor in south Wales and would enhance Swansea's role as an economic hub. Electrification to Swansea presents the opportunity to review the franchise arrangements for rail services west of Swansea. Those services currently provided through the Great Western franchise could, in principle, become part of the Wales and Borders franchise from 2018.

Clearly, any decision to progress these electrification proposals will alter the funding requirement for the next Wales and Border franchise. On this basis, our officials should continue to discuss these issues and report to us when more detail is available.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

Tudalen y pecyn 48

English Enquiry Line 0845 010 3300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0845 010 4400
Correspondence: Carl.Sargeant@wales.gsi.gov.uk
Printed on 100% recycled paper

I am happy to meet again to further discuss this ahead of any decision. It would also be useful if our offices could co-ordinate an approach to the announcement of HLOS in relation to the impact in Wales.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Carl Sargeant'.

Carl Sargeant AC / AM

Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

From the Secretary of State

Carl Sargeant AM
Minister for Local Government & Communities
Welsh Government
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Great Minster House
33 Horseferry Road
London SW1P 4DR

Tel: 020 7944 3011
Fax: 020 7944 4399
E-Mail: justine.greening@dft.gsi.gov.uk

Web site: www.dft.gov.uk

13th July 2012

Dear Carl,

WALES RAIL ELECTRIFICATION AND THE HIGH LEVEL OUTPUT SPECIFICATION FOR 2014-19

I was delighted we were able to agree a way forward on electrification for Wales today, recognising the transformational nature of this project, and its importance for the long term to the Welsh economy.

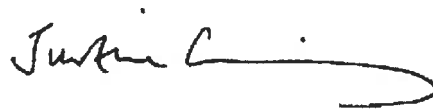
The electrification of the Valley Lines will be a key enabler of economic growth. It will help commuters into Cardiff with the potential for faster journeys and more capacity. It will help more people access new jobs in the city and allows firms to recruit from a wider pool of workers. In the shorter term, this investment will create jobs in the manufacturing and construction sectors.

I believe a willingness on both sides to work to reach a positive conclusion has led to a deal which will be perhaps the most significant infrastructure announcement for Wales for many years. Specifically we agreed:

- the next Wales and Borders franchise specification should include electric services on the Valley lines, with a specific access charge on the franchise to repay the infrastructure investment by Network Rail. On that basis, I will include electrification of the full Valley lines including Ebbw Vale, Maesteg and the Vale of Glamorgan within my High Level Output Specification (HLOS) for the period 2014-19. This will include electrification of the main line between Cardiff and Bridgend; and

- I will allow bidders for the next Great Western franchise the opportunity to consider whether they would wish to continue the operation of through services west of Swansea or to operate alternative connecting services. On that basis, I will include electrification between Bridgend and Swansea in HLOS.

I know that our officials have been in dialogue about what this would mean in practice for the specification of the next Wales and Borders franchise. Once again, I am very grateful for the way we have been able to work together on this to secure a strong and fair outcome for Wales within HLOS. I am sure you will be as pleased with this outcome as I am.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Justin Greening', with a long, sweeping underline that extends to the right.

JUSTINE GREENING

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref CS/06648/12

Rt Hon Justine Greening MP
Secretary of State for Transport
Great Minster House
33 Horseferry Road
London
SW1P 4DR

24 July 2012

Thank you for your letter of 13 July. I too am glad we were able to work together to agree a way of taking forward electrification, and I can confirm our agreement as set out in your letter.

It is important that we build on this joint working to ensure successful delivery of electrification. I know that my officials are already working with Network Rail on the next steps, such as timetable for delivering Valley Lines electrification. Clearly, our officials need to continue their dialogue on rail matters that affect Wales, and I will be keeping a close interest in how electrification of the Great Western Main Line progresses, from GRIP Stage 3 onwards.

Our agreement on taking forward electrification is a significant step forward for rail in Wales, and I look forward to working with you and your Ministerial colleagues on the next steps.

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau
Minister for Local Government and Communities

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

Tudalen y pecyn 52

English Enquiry Line 0845 010 3300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0845 010 4400
Correspondence: Carl.Sargeant@wales.gsi.gov.uk
Printed on 100% recycled paper

Rt. Hon. Patrick McLoughlin MP
Secretary of State for Transport
Department for Transport

TransportSecretary@dft.gsi.gov.uk

07 August 2013

Dear Patrick,

I am writing to propose how we might make progress in agreeing the process to specify and procure the next Wales and orders franchise, ensure the efficient delivery of electrification of the Valley Lines network and the arrangements for the future of the Severn Crossings.

The current Wales and orders franchise ends in 201 . I am clear that the Welsh Government will want to play a key role in letting the next franchise. You are already progressing plans to devolve rail franchising to the regions in England. I want to open discussion about transferring those functions to the Welsh Ministers and the appropriate financial settlement to underpin such a change.

Good progress is being made on the next stages of Valley Lines electrification. It is in the interests of both our Governments and rail passengers in England and in Wales that we ensure that the funding and delivery mechanism is the most efficient one possible. I believe that we need to test the proposed approach that has been developed by our officials since our predecessors agreed the principles which enabled the project to be included in the HL S in July 2012. This will put us in a position to provide the absolute clarity that the office of the Rail Regulator and Network Rail require.

The future of the Severn Crossings has been subject to some discussion over the last year or so both in the context of the discussions with HM Treasury on the M4 around Newport and as a consequence of the Wales Affairs Select Committee s inquiry.

The First Minister has made our position very clear and that is that decisions on the tolls after the end of the current Concession should be made by the Welsh Ministers. Our priority, after securing the maintenance of the Crossings, would be to reduce the tolls.

I believe that it is time for us to open a direct discussion on this issue rather than allow speculation to persist.

I believe it would be appropriate for senior officials to meet over the summer to work through an approach to all of the above and produce proposals that you and I can discuss. I am keen to make progress and to have certainty about the way forward as early as possible, this will then allow us to concentrate on effective delivery.

I have asked my Director General, James Price, to contact his counterparts in your department to take this forward.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J. Price', written in a cursive style.

Edwina Hart MBE CStJ AC / AM
Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth
Minister for Economy, Science and Transport

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf Your ref
Ein cyf ur ref
The Rt Hon Patrick McLoughlin MP
Secretary of State for Transport
Westminster Government

TransportSecretary dft.gsi.gov.uk

12 November 2013

Dear Patrick

I am writing following the discussion at the Joint Ministerial Committee 16 October at which the Prime Minister provided confirmation to the First Minister that the Main Line electrification to Swansea and the Valley Lines electrification schemes will be funded by the UK Government.

You will wish to know that the Prime Minister reiterated this position in his C Wales interview on 31 October and again, more formally, in the Wales Office Written Statement on 1 November. It would seem that the most sensible way for the scheme to be delivered would be to add it to the SFA and be delivered as part of Network Rail's HLS enhancements programme.

It is now timely for our respective officials to continue the work they have been doing to deliver a formal transfer of rail powers to Wales as soon as possible. I will therefore ask my officials to expedite this work, based solely on the operational costs of the next franchise, but excluding the costs of infrastructure electrification which will fall to the UK Government.

I look forward to continuing to work with you to ensure Wales is benefitting directly and indirectly from the investment to modernise the UK's rail network.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff

Tudalen 55

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

English Enquiry Line 0845 010 3300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0845 010 4400
Correspondence.edwina.Hart@Wales.gsi.gov.uk
Printed on 100% recycled paper

Department
for Transport

Edwina Hart MBE CStJ AC/AM
Minister for Economy, Science and Transport
Welsh Government
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

From the Secretary of State
The Rt. Hon. Patrick McLoughlin

Great Minster House
33 Horseferry Road
London
SW1P 4DR

Tel: 020 7944 3011
Fax: 020 7944 4399
E-Mail: patrick.mcloughlin@dft.gsi.gov.uk

Web site: www.gov.uk/dft

Our Ref: MC90452

19 DEC 2013

Edwina

Thank you for your letter of 12 November explaining your view that the Prime Minister has decided the Main Line electrification to Swansea and the Valley Lines electrification schemes will now be funded by the UK Government. I apologise for the delay in responding to you.

I am sorry to say that I fear a misunderstanding must have arisen. The UK Government has no intention to change the electrification funding arrangements agreed between our predecessors in July 2012. The Wales Office Written Statement of 1 November did not indicate any such change.

I am therefore continuing to work on the basis that the Welsh Government still requires the electrification of the Valley Lines, including the railway between Bridgend and Swansea, and the UK Government still requires the electrification of the Great Western Main Line between London and Cardiff and between Bridgend and Swansea, the latter dependent on the continuing commitment to electrification of Cardiff to Bridgend by the Welsh Government. The work will be undertaken by Network Rail using funding attained through the Periodic Review mechanism. The repayment costs for the capital works will be borne by the train operating companies through the franchises managed by each government.

I am copying this letter to the Prime Minister, the Chancellor of the Exchequer and the Secretary of State for Wales.

Patrick

THE RT. HON. PATRICK McLOUGHLIN

Rt Hon David Cameron MP
Prime Minister
10 Downing Street
London
SW1A 2AA

23rd January 2014

Dear David

I am writing to follow up a letter (attached) from your Secretary of State for Transport to the Economy Minister here about rail electrification, which you were copied into. The letter has caused us some concern because, as you can see, it seems to cast doubt on your commitment to deliver the projects in Wales.

You were clear in advance of your announcement on Silk part 1 in November 2013 that the UK Government is putting up the money for the electrification of the rail lines up to Swansea, and the Valley Lines. You made this commitment very clear at our last meeting of the Joint Ministerial Committee at No. 10 in October 2013 and again in your public comments to the media when you last visited Cardiff.

In December, your Government announced that Wales is to benefit by almost £2bn from the programme to modernise the rail network in its National Investment Plan. In your Plan the electrification of the Great Western and the Valley Lines comprise one of your Top 40 priority investments which, together, make up the £180bn that you have committed the UK Government to invest across the whole of the United Kingdom.

If you are unable to commit the capital funding required to deliver the Valley Lines project as part of your £180bn pipeline, then an alternative model would be to fund it via a revenue arrangement with repayment to Network Rail for the capital borrowing. This could be through the conventional Network Grant / Access Charge arrangements, as is the case for the other railway investments you have announced. Alternatively, as suggested in the Secretary of State's letter, it could be through a special charge on the operators that use the Valley Lines. This approach would require a solid agreement from the UK Government that it would meet that cost as part of the future franchise subsidy transfer to the Welsh Government. If you agree, I would be very content for my officials here to discuss operational practicalities with officials at DfT.

I hope that we can reach common ground on this. Enhancement of rail capacity is essential for improving competitiveness across all parts of the UK and it would be very regrettable if the UK Government were seen to be treating rail capacity in Wales less favourably than other parts of the UK. I look forward to your response.

Copies of this letter go to the Secretaries of State for Transport and Wales in Whitehall, and the Minister for Economy, Science and Transport here.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Carwyn Jones', written in a cursive style.

CARWYN JONES

Rt Hon David Cameron MP
Prime Minister
10 Downing Street
London
SW1A 2AA

6th March 2014

Dear David

I am writing following my letter of 23 January regarding the funding of Valleys Line Electrification, to which I have not received a response.

The Welsh Government has recently received correspondence from Network Rail which indicates that the statements made by you confirming that the UK Government is paying for the project may not have been properly communicated to the DFT and Network Rail. We have received correspondence from Network Rail which states that unless they are given clarity on the funding position by 17 March the project will be put on hold and work will stop. Naturally, this is a matter of the highest concern since electrification of the Valleys Line is a key priority for developing prosperity in those communities.

When you visited Wales last November you made it very clear in your public, as well as private, comments that electrification is one of the primary ways in which the UK Government is assisting economic development in Wales. The rail network is also – I hope you will agree – part of the glue that binds together the Union into a common business community. In order to remove the doubts which are now seriously threatening to undermine rapid progress on electrification I would ask that you act very promptly to restate your position that the UK Government is paying for the project and - crucially – to make this clear to the DFT and Network Rail.

Significant work was undertaken between the Welsh Government and the DFT to provide a way for this project to be announced and go ahead and this timetable cannot be allowed to slip without damaging the economic prospects of the Valleys relative to other parts of the UK. I enclose copies of correspondence exchanged at the time the agreement was reached by way of background.

There are at least two ways in which the UK Government can fund this project: either through directly funding the capital or, alternatively, through the track access charges via a potential transfer to the Welsh Government over the next franchising period. I have no strong view as to which funding method is adopted and my officials stand ready to agree the detail of either – as a matter of urgency.

Since Network Rail has imposed a deadline of the 17 March it is essential that there is an early resolution to this matter. In order to avoid further difficulties I would, therefore, appreciate your urgent clarification by Friday the 14th March.

I am copying this letter to the Deputy Prime Minister, the Secretary of State for Wales and the Secretary of State for Transport.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Carwyn Jones', written in a cursive style.

CARWYN JONES

10 DOWNING STREET
LONDON SW1A 2AA

THE PRIME MINISTER

14 March 2014

Dear Carolyn,

Thank you for your letters of 23 January and 6 March about the electrification of the Valleys Line. Please accept my apologies for the delay in my response.

I completely agree with you about the importance of the electrification projects in Wales and the benefit and economic growth they will bring to many communities. The UK Government has been consistent in demonstrating our support for electrification in Wales, both through direct and indirect funding.

As you are aware, we are directly funding the electrification of the Great Western Main Line through to Cardiff through Network Rail, and have committed to funding the electrification of the line from Bridgend to Swansea as part of the agreement made with the Welsh Government in 2012. The UK Government also provides indirect financial backing for Network Rail to enable them to undertake a wider programme of capital works, such as Crossrail and the electrification of the Valley Lines, including the main line between Cardiff and Bridgend. It appears that a misunderstanding has arisen that the Valley Lines electrification will be directly funded by the UK Government but that was never the case.

Under the funding mechanism agreed between the Department for Transport and the Welsh Government in the letters of July 2012, Network Rail will raise the capital to fund the works to electrify the Valley Lines and the line from Cardiff to Bridgend. As per the standard regulated approach for delivering rail enhancements, the costs of the enhanced infrastructure will be recovered from increased track access charges paid by the train operating companies who use that part of the network. Responsibility for the Wales and Borders franchise costs is devolved to the Welsh Government.

As you rightly say, electrification is an important factor in assisting the economic development of Wales. I hope that the commitments of the UK and Welsh Governments to electrification will play a major role in supporting economic growth in Wales. I am sure you agree it is now vital for our officials to work together to deliver these crucial projects.

I am copying this letter to the Deputy Prime Minister, the Secretary of State for Wales, the Secretary of State for Transport and the Chief Secretary to the Treasury.

Yours,
David

The Right Honourable Carwyn Jones AM

Assembly Members

1st April 2014

Dear Assembly Member

During my Assembly Questions on 18 March, I promised to share correspondence we have had with the UK Government on the electrification of the Valleys Lines.

Please find copies of correspondence attached.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Carwyn Jones', written in a cursive style.

CARWYN JONES

Tystiolaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Ymchwiliad y Pwyllgor Menter a Busnes ar Gysylltedd Rhyngwladol drwy Borthladdoedd a Meysydd Awyr ac ar Drydaneiddio Prif Linellau Rheilffyrdd

Cyflwyniad

Mae'r papur tystiolaeth hwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ynghylch trydaneiddio prif linellau. Mae hefyd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf ynghylch y cynnydd a wnaed mewn perthynas ag argymhellion y Pwyllgor ar borthladdoedd Cymru, sydd i'w gweld yn eu hadroddiad ar Gysylltedd Rhyngwladol, a datblygiadau pellach a wnaed ers cyhoeddi adroddiad y Pwyllgor.

Y sefyllfa ddiweddaraf o ran trydaneiddio prif linellau

Mae'r rheilffyrdd yn ffordd bwysig o sicrhau cysylltedd er mwyn gwasanaethu anghenion busnesau, pobl a chymunedau, gan gludo teithwyr a nwyddau. Nid yw'r cyfrifoldeb dros wasanaethau a seilwaith y rheilffyrdd wedi'i ddatganoli, ond mae swyddogaethau Llywodraeth Cymru wedi cynyddu yn y maes hwn.

Bydd trydaneiddio Prif Linell y Great Western o Gaerdydd i Abertawe yn golygu coridor economaidd cryfach rhwng y dwyrain a'r gorllewin ac yn gwella rôl Abertawe fel canolfan economaidd.

Ym mis Mawrth 2011 fe wnaeth yr Ysgrifennydd Gwladol dros Drafnidiaeth ar y pryd gyhoeddi'r penderfyniad i drydaneiddio Prif Linell y Great Western rhwng Llundain a Chaerdydd yn unig. Yn dilyn y cyhoeddiad hwn, bu Llywodraeth Cymru, gan gydweithio â'r Adran Drafnidiaeth a Network Rail, yn datblygu achosion busnes amlinellol ar gyfer trydaneiddio Prif Linell y Great Western cyn belled ag Abertawe, a rhwydwaith Rheilffyrdd y Cymoedd. Roedd yr achosion busnes hyn yn dangos bod angen buddsoddi, ac fe benderfynodd yr Ysgrifennydd Gwladol dros Drafnidiaeth gynnwys y prosiectau yng nghyfnod buddsoddi 2014-2019.

Trydaneiddio yw'r cam cyntaf tuag at gyflawni gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer seilwaith modern i'r rheilffyrdd ar draws Cymru. Mae'r astudiaethau Metro diweddar yn ystyried trydaneiddio Rheilffyrdd y Cymoedd fel man cychwyn hanfodol. Mae'n rhatach gweithredu a chynnal rhwydwaith rheilffyrdd wedi'u trydaneiddio, gan arwain at werth am arian i'r trethdalwr. Bydd teithwyr yn teithio mewn ffordd fwy cynaliadwy yn amgylcheddol, ac yn cael taith gyflymach, dawelach gan arbed hyd at 20% o'i gymharu ag amserlenni presennol.

Mae'r achos dros drydaneiddio, a'r trefniadau ariannu sy'n cael eu trafod rhwng Llywodraethau, i'w gweld yn yr ohebiaeth y mae'r Prif Weinidog wedi'i rhyddhau i Aelodau'r Cynulliad.

Mae trafodaethau manwl yn parhau gyda Llywodraeth y DU ynghylch trydaneiddio yng Nghymru.

Y sefyllfa ddiweddaraf ynghylch yr argymhellion yn yr adroddiad ar Gysylltedd Rhyngwladol drwy borthladdoedd a meysydd awyr Cymru

Argymhelliad 9 – Dylai Llywodraeth Cymru barhau i hwyluso ac ymroi i drafodaethau effeithiol gyda Llywodraeth y DU ynghylch y polisi ar borthladdoedd, gan gynnwys trafodaeth ynghylch addasrwydd y setliad datganoli presennol ac unrhyw newidiadau sy'n angenrheidiol er budd Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru'n parhau i drafod gyda Llywodraeth y DU ar faterion yn ymwneud â phorthladdoedd Cymru. Yn ddiweddar cynhaliwyd cyfarfod rhwng fy swyddogion a'u swyddogion cyfatebol yn yr Adran Drafnidiaeth er mwyn trafod adolygiad Llywodraeth y DU i'r Porthladdoedd Ymddiriedolaeth ac fe fyddaf yn cyflwyno tystiolaeth ar y mater hwn i Lywodraeth y DU.

Hefyd cafodd fy swyddogion gyfarfod gyda chynrychiolwyr Grŵp Porthladdoedd Cymru yr wythnos ddiwethaf ynghylch y mater hwn.

Roedd tystiolaeth Llywodraeth Cymru i Ran II o Gomisiwn Silk yn cyflwyno'r achos dros ddatganoli polisi ar borthladdoedd. Cafodd hyn ei dderbyn gan y Comisiwn, ac roedd yn argymhelliad yn eu hail adroddiad.

Argymhelliad 10 - Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi Strategaeth Cludo Nwyddau ddiwygiedig, yn rhoi mwy o bwyslais ar gludo nwyddau ar y rheilffyrdd, erbyn diwedd 2012, a thrafod yr anghenion ar gyfer cludo nwyddau ar y rheilffyrdd yng Nghymru ar gyfer Cyfnod Rheoli nesaf Network Rail.

Comisiynwyd adolygiad o Strategaeth Cludo Nwyddau Cymru yn 2012. Galwyd Grŵp Cludo Nwyddau Cymru at ei gilydd o'r newydd i'w galluogi i roi gwybodaeth i'r broses adolygu. Bu'r Grŵp yn ystyried canlyniad yr adolygiad ar ddechrau 2013.

Yn 2013, sefydlwyd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Gludo Nwyddau er mwyn cynghori ar faterion strategol sy'n effeithio ar gludo nwyddau yng ngoleuni blaenoriaethau ehangach mewn perthynas â datblygu economaidd, ac i ganolbwyntio ar ymyraethau allweddol sy'n angenrheidiol er mwyn datblygu'r Ardaloedd Menter a chanolfannau busnes a masnach yn ehangach.

Cyflwynwyd adroddiad y Grŵp Gorchwyl a Gorffen adeg y Pasg 2014. Cyhoeddwyd yr adroddiad a gwnaed Datganiad Ysgrifenedig ynghylch yr argymhellion ar 9 Mai 2014:

<http://wales.gov.uk/about/cabinet/cabinetstatements/2014/freight/?skip=1&lang=cy>.
<http://wales.gov.uk/topics/transport/freight/wales-freight-group/?skip=1&lang=cy>

Mae'r argymhellion bellach yn cael eu rhoi ar waith.

Argymhelliad 11 - Dylai Llywodraeth Cymru gomisiynu astudiaethau dichonoldeb ynghylch datblygu morgludiant dros bellteroedd byr a logisteg sy'n canolbwyntio ar borthladdoedd yng Nghymru er mwyn dod o hyd i gyfleoedd posibl yn ogystal â rhwystrau rhag datblygu.

Bu'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Gludo Nwyddau yn ystyried y materion hyn yn eu trafodaethau. Ni lwyddwyd i ddod o hyd i achos ar gyfer comisiynu astudiaethau pellach ar y pynciau hyn.

Fel Llywodraeth rydym yn ymwybodol iawn o bwysigrwydd morgludiant dros bellteroedd byr, ac fe fyddwn yn parhau i fonitro'r sector hwnnw a chymryd cyngor lle bo angen. Wrth i longau fynd yn fwy o ran maint a galw mewn llai o borthladdoedd, mae'n bosibl y bydd llwybrau dosbarthu neu forgludiant byr yn chwarae rhan fwy o fewn cyd-destun morgludiant yn gyffredinol.

Mae porthladdoedd yn hanfodol ar gyfer twf economaidd Cymru. Mae fy swyddogion yn gweithio gyda phorthladdoedd unigol a busnesau eraill i edrych ar y posibiladau ar gyfer datblygu a gweld lle gall Llywodraeth Cymru helpu. Bydd Llywodraeth Cymru'n ystyried defnyddio pob ysgogiad sydd ar gael i wireddu potensial y porthladdoedd yn llawn.

Mae nifer o gyfleoedd i Lywodraeth Cymru fanteisio ar botensial economaidd porthladdoedd, ac rydym yn edrych ar ffyrdd mentrus o gefnogi'r seilwaith a fydd yn galluogi i borthladdoedd Cymru ffynnu.

Enghraifft dda yw Dyfrffordd y Ddau Gleddau, sef un o'r porthladdoedd naturiol dyfnaf yn y byd. Mae'n cael ei gydnabod fel canolfan bwysig ar gyfer ynni, gyda'i seilwaith ardderchog a mynediad da at rwydweithiau nwy a thrydan cenedlaethol.

Argymhelliad 12 - Dylai Llywodraeth Cymru hyrwyddo buddiannau gweithredwyr porthladdoedd a fferiau Cymru mewn trafodaethau ar archwiliadau ffiniau mewn porthladdoedd a therfynau allyriadau sylffwr yr UE.

Nododd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Gludo Nwyddau gyfle tymor byr i farchnata gallu cystadleuol llwybrau morgludiant byr yng ngoleuni'r amserlen hwy ar gyfer lleihau allyriadau sylffwr y diwydiant morgludiant ym Môr Iwerddon, o'i gymharu â llwybrau byr eraill ar y môr. Bydd Llywodraeth Cymru'n edrych am gyfleoedd i helpu gyda gwaith marchnata porthladdoedd Cymru sy'n adlewyrchu eu gallu cystadleuol ar gyfer llwybrau morgludiant byr, er enghraifft drwy gynnwys hynny fel rhan ganolog o'r cynnig sy'n cael ei gyflwyno i gwmnïau perthnasol sy'n mewnfuddsoddi.

Mae'r archwiliadau ffiniau mewn porthladdoedd yn ymwneud ag iechyd y cyhoedd ac yn fater i'r Gweinidog Iechyd a Nawdd Cymdeithasol.

Argymhelliad 13 - Dylai Llywodraeth Cymru bwysu ar Lywodraeth y DU i edrych ar yr achos busnes dros drydaneiddio llinellau lliniaru ar brif linell Great Western, er mwyn sicrhau bod modd cludo cynhwysyddion nwyddau rheilffordd yn rhwydd i ac o borthladdoedd Cymru. Dylid annog pob cynnig seilwaith presennol ac yn y dyfodol i gadarnhau eu bod yn ddigon llydan am yr un rheswm.

Mae Llywodraeth Cymru'n parhau i weithio gyda Llywodraeth y DU i drydaneiddio prif linell y Great Western.

Mae Llywodraeth Cymru'n trafod gyda Network Rail ynghylch cynigion am brosiect posibl i ledaenu prif linell Great Western.

Argymhelliad 14 - Dylai Llywodraeth Cymru bwysu ar yr Adran Drafnidiaeth i gyflwyno prosiectau rheilffyrdd yng Nghymru sy'n gymwys i gael cyllid dan Gyfleuster Cysylltu Ewrop er mwyn i Gymru fanteisio i'r eithaf ar adnoddau sydd ar gael i ddatblygu'r Rhwydwaith Drafnidiaeth Traws-Ewropeaidd.

Mae Llywodraeth Cymru wedi trafod yn rhagweithiol gyda Llywodraeth y DU ynghylch y fframwaith TEN-T newydd ac yn parhau i edrych ar gyfleoedd i ddatblygu prosiectau i'w hystyried dan Gyfleuster Cysylltu Ewrop.

Rwyf wedi trafod y mater gyda Robert Goodwill AS, yr Is-Ysgrifennydd Gwladol Seneddol dros Drafnidiaeth, cyn iddo fod yn bresennol mewn cyfarfod anffurfiol o'r Cyngor Trafnidiaeth a oedd yn canolbwyntio ar TEN-T, er mwyn sicrhau ei fod yn gwbl ymwybodol o'r materion o safbwynt Cymru.

Argymhelliad 15 - Dylai Llywodraeth Cymru egluro'i bwriadau ar gyfer Ardaloedd Menter sy'n cynnwys porthladdoedd neu feysydd awyr er mwyn i Gymru fanteisio i'r eithaf ar y fenter hon.

Rydym yn gweithio'n galed i sicrhau amgylchedd busnes a all helpu i gefnogi datblygiad masnachol meysydd awyr a phorthladdoedd a'u swyddogaeth ehangach yn eu heconomiâu lleol. Un ffordd o gyflawni hyn yw drwy gysylltu rhai o'n meysydd awyr a'n porthladdoedd â'n Ardaloedd Menter. Rydym wedi datgan yn glir ein bwriad i ddefnyddio'r Ardaloedd Menter fel ffordd o gefnogi ac ysgogi gweithgarwch masnachol a buddsoddiad o amgylch meysydd awyr a phorthladdoedd. Felly er enghraifft:

- mae'n huchelgais i helpu i ddatblygu Maes Awyr Llanbedr yn elfen bwysig o **Ardal Fenter Eryri**, lle cynlluniwyd yn ofalus i fanteisio i'r eithaf ar y safle a'r tair llain lanio i gyflawni ein gweledigaeth strategol ar gyfer Llanbedr yn y tymor hir.
- rydym yn gweithio'n agos gydag Awdurdod Porthladd Aberdaugleddau ar ddatblygiadau o fewn y porthladd. Mae porthladd dwfn Aberdaugleddau yn fantais bwysig ar gyfer buddsoddwyr yn **Ardal Fenter Dyfrffordd y Ddau Gleddau**. Hefyd, mae safle Maes Awyr Hwlfordd a busnesau sydd am adleoli yno yn medru elwa ar yr ysgogiadau, cymorth a'r buddsoddiad mewn seilwaith sydd ar gael yn **Ardal Fenter Dyfrffordd y Ddau Gleddau**.
- Mae Maes Awyr Caerdydd a Maes Awyr Sain Tathan yn ffurfio Ardal Fenter ac rydym yn marchnata'r Ardal fel safle ardderchog ar gyfer busnesau yn y sector awyrofod yn arbennig.
- Mae Porthladd Caergybi yn elfen hanfodol ar gyfer economi'r gogledd, ac yn cysylltu lwerddon gyda gweddill Ewrop. Bydd y porthladd yn chwarae rhan bwysig wrth ddatblygu'r Wylfa Newydd, ac mae ganddo'r potensial i ddenu buddsoddiad o nifer o sectorau gan gynnwys ynni adnewyddadwy.

- Mae gan Lywodraeth Cymru dir yn Waterston, ac mae'n chwilio am fuddsoddwyr o bob sector gan gynnwys cwmnïau ynni adnewyddadwy a thraddodiadol yn ogystal â thechnolegau morol newydd.

Argymhelliad 16 - Dylai Llywodraeth Cymru adlewyrchu pwysigrwydd strategol porthladdoedd ar gyfer y gadwyn gyflenwi ynni adnewyddadwy o fewn polisïau ynni Cymru, a cheisio sicrhau'r manteision mwyaf posibl i Gymru o gyfleoedd ynni adnewyddadwy ar draws y DU.

Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda WEFO i hwyluso datblygiad y sector ynni adnewyddadwy o fewn cynnig ariannu newydd yr UE.

Mae Ynni Cymru: Newid Carbon Isel, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2012, yn gosod ein blaenoriaethau ar gyfer newid i economi carbon isel. Hefyd mae blaenoriaethau panel y sector Ynni a'r Amgylchedd yn cydnabod pwysigrwydd strategol porthladdoedd a'u swyddogaeth ganolog ar gyfer ein gallu i newid.

Rydym yn cydnabod bod porthladdoedd Cymru, rhai â mynediad dŵr dwfn 24 awr, mewn lle da i ddiwallu anghenion datblygwyr, ac rydym yn gweithio gyda nhw a phartneriaid allweddol eraill i wireddu potensial economaidd llawn y sector cyfan.

Dros y blynyddoedd diwethaf daeth Porthladd Mostyn yn ganolfan rhanbarthol bwysig ar gyfer gosod tyrbinau ar y môr a gwaith yn eu cynnal a chadw, gyda phedair fferm wynt fawr yn cael eu hadeiladu o'r porthladd dros y pum mlynedd diwethaf.

Er gwaethaf y newyddion siomedig ynghylch fferm wynt "Rhiannon" ac "Atlantic Array" ar y môr, rydym yn obeithiol bod cyfleoedd posibl o hyd ar gyfer porthladdoedd Cymru o ran buddsoddiad yn y dyfodol mewn ffermydd gwynt ar y môr, ardaloedd arddangos morol a morlyn llanw Bae Abertawe. Mae fy swyddogion yn gweithio gyda gweithredwyr y porthladd a buddsoddwyr i fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd ar gyfer ynni adnewyddadwy sy'n bresennol drwy'r gadwyn gyflenwi.

Argymhelliad 17 - Dylai Llywodraeth Cymru annog gweithredwyr porthladdoedd i wella profiad ymwelwyr yn eu cyfleusterau, ac ymgynghori â rhanddeiliaid posibl ynglŷn â'r ffordd orau i ariannu cyfleusterau angori a fydd yn denu llongau plaser.

Mae'r ymgynghoriad ynghylch angori yn parhau rhwng Llywodraeth Cymru, Stena ac Anglesey Aluminium (AAM) mewn perthynas â defnyddio'r lanfa yng Nghaerdybi yn y dyfodol. Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd gyda Stena ynghylch datblygu Abergwaun yn y dyfodol, a chynhelir cyfarfodydd rheolaidd hefyd gydag Aberdaugleddau a Chymdeithas Porthladdoedd Prydain ynghylch unrhyw ddatblygiadau a thaliadau angori yn y dyfodol.

Mae gwasanaethau ar y lan yn cael eu datblygu gyda mentrau newydd fel darparu cyrsiau Llysgenhadon Almaenig i ddiwallu anghenion teithwyr o'r Almaen ar longau plaser.

Mae Llywodraeth Cymru'n cynnal gweithdai ar amserlenni ar draws Cymru i ddatblygu teithiau byr newydd ar y cyd gyda'r trefnwyr lleol. Mae pobl leol o wahanol

sectorau'n rhan o'r gweithdai, ynghyd ag amrywiol randdeiliaid allanol, fel atyniadau newydd ac awdurdodau lleol.

Er mwyn cynyddu gwybodaeth llongau pleser am gynnyrch Cymru a'r cyfleusterau porthladd sydd ar gael, mae Llywodraeth Cymru'n cynnig ymweliadau cynefino i swyddogion gweithredol y llongau pleser, er mwyn iddynt fedru profi a deall yr hyn sydd gan Gymru i'w gynnig.

Argymhelliad 18 - Dylai Llywodraeth Cymru helpu CruiseCymru, ar y cyd gyda Croeso Cymru, i lunio a gweithredu cynllun marchnata strategol i hyrwyddo'r hyn sydd gan Gymru i'w gynnig i dwristiaid a phorthladdoedd penodol fel cyrchfannau i weithredwyr llongau pleser rhyngwladol.

Mae gan CruiseCymru gynllun marchnata sy'n gysylltiedig â Chynllun Busnes blynyddol Croeso Cymru a'r strategaeth dwristiaeth gyffredinol "Partneriaeth ar gyfer Twf".

Mae Llywodraeth Cymru'n helpu gyda gwaith busnes i fusnes ac yn buddsoddi mewn stondin arddangos ar gyfer Cymru yn Seatrade Europe a Cruise Shipping Miami, sy'n denu prif swyddogion gweithredol llongau pleser cwmnïau o'r DU, Ewrop a'r Unol Daleithiau. Mae hyn yn rhoi cyfle i arddangos yr hyn sydd gan Gymru i'w gynnig i llongau pleser, a thrafod unrhyw ddatblygiadau newydd yn uniongyrchol gyda'r cwmnïau. Mae'r arddangosfeydd hyn hefyd yn gyfle i weld anghenion diweddaraf y diwydiant llongau pleser byd-eang.

Argymhelliad 19 - Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau datblygu cynaliadwy ym mhorthladdoedd a meysydd awyr Cymru drwy Gynlluniau Datblygu Lleol, ac annog awdurdodau lleol i gydweithio lle bo'r datblygiadau hynny yn effeithio ar y rhanbarth ehangach.

Rydym yn parhau i graffu ar Gynlluniau Datblygu Lleol i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r polisi cynllunio cenedlaethol sy'n cynnwys darpariaethau i ddiogelu hygyrchedd porthladdoedd a meysydd awyr Cymru.

Cyhoeddwyd ymchwil ynghylch Gorchmynion Datblygu Lleol, ac mae'r Is-adran Gynllunio wedi cynnal seminarau i godi ymwybyddiaeth amdanynt.

Crynodeb

Mae gweithgarwch Llywodraeth Cymru ar borthladdoedd a thrydaneiddio yn rhan o ddull gweithredu strategol a chyson ehangach mewn perthynas â datblygu economaidd a seilwaith trafndiaeth. Mae'n amlwg ei bod yn fuddiol i Lywodraeth Cymru gefnogi gwelliannau i seilwaith trafndiaeth er mwyn cynhyrchu manteision economaidd ehangach a gwasanaethu buddiannau Cymru.

Bydd Gweinidogion Cymru'n parhau i geisio cael pwerau ychwanegol lle bo'n berthnasol er mwyn sicrhau bod pob arf posibl yn medru cael eu defnyddio er mwyn i Lywodraeth Cymru gael yr effaith fwyaf bosibl.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref

William Graham AM
Chair, Enterprise and Business Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

08 July 2014

Dear William

Inquiry into Tourism

Thank you for your letter of 17 June 2014.

As you know, the issue about the Google search result for the term “Visit Britain” has already been satisfactorily addressed. VisitBritain has now updated its title tag to include Wales and Google has indexed it as such so it now appears in the search results.

Turning to brand development, the work initiated by Mike Ashton, recruited to Welsh Government on a short term secondment, has already delivered high profile brand communication campaigns in Wales including the “*Have you packed for Wales?*” tourism campaign, refreshed marketing at Cardiff Airport and *Just Ask Wales*.

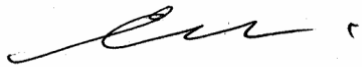
The work is currently being taken forward under the leadership of my new Director of Marketing, building on the key branding principles which have been established:

- to promoting Wales as an exciting place to visit, where there’s always something fresh to discover, see and do. We want to encourage potential

visitors to think again about Wales by showcasing the variety and richness of the experiences available;

- to place our high-quality products and destinations front and centre, helping to make our marketing credible and distinctive. This is a departure from the more generic approach of the past, and the approach of some of our competitors;
- to develop a brand that is consistently visible through sustained, targeted promotion and highly credible by showcasing our achievements and delivery in areas of core strength;
- to consistently challenge pre-conceived images of Wales and concerns that deter potential visitors from selecting Wales as a holiday destination: weather, warmth of welcome, ease of travel and product experience. The aim is to invite re-evaluation, investigation and trial; and
- to show that Wales is different from its competitors in ways that are relevant to diverse target markets with distinctive brand campaigns.

I trust this is helpful.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'L. J. Jones', written in a cursive style.

Enterprise and Business Committee

Inquiry into Tourism

Engagement event with stakeholders

Oriel y Parc, St Davids, Pembrokeshire, Thursday 26 June 2014

Purpose

The aim of this event was for Members of the Enterprise and Business Committee to hear the views and experiences of local tourism businesses.

The following people took part in the event:

Joyce Watson AM (Chair)

Julie James AM

Suzy Davies AM (substitute for Byron Davies)

James Parkin, Pembrokeshire Coast National Park

Dr Beth Swan, Venture Jet

Andrew Tuddenham, National Trust

Simon Morris, Bluestone Wales

Ellen Llewellyn, Aberglasney

Dilys Burrell, Anna's Welsh Zoo

The Very Reverend Jonathan Lean, Dean of St Davids Cathedral

Summary of the main points made

1. Barriers to growth

- The weather!
- The rationalisation of school holidays has had a huge impact on the summer season, effectively reducing it to five weeks.
- Unreliable broadband and mobile phone connections
- Locating tourist information centres in libraries has limited access to the services they can provide, due to libraries' limited opening hours.

2. Marketing Strategy

- Some small businesses don't feel they benefit directly from Pembrokeshire County Council's marketing strategy, although it is generally felt that the Council do a good job of promoting Pembrokeshire as a high quality destination.
- More dialogue with Pembrokeshire Council over their marketing strategy would be helpful.
- Events like Ironman Wales bring significant numbers of visitors to Pembrokeshire outside of peak season and should be encouraged as the economic impacts are significant.
- The market is very reliant on repeat visitors and has a very loyal customer base. Once people have holidayed in Pembrokeshire, they tend to return year after year, but the difficulty is in attracting them initially.
- Greater emphasis on Pembrokeshire's unique selling points is needed.
- Consideration should be given to creating tourism packages for special interest groups (eg birdwatching, walking and photography).
- It was felt that a co-ordinated approach amongst local businesses in relation to flexible opening times was an important factor in providing a quality product to the consumer. It was suggested that Visit Wales could act as a conduit in implementing a through ticketing strategy.

Support from Visit Wales

- There is a lack of clarity around what Visit Wales does and how it spends its money.

- Businesses are not clear about how the data collected by Visit Wales helps drive up their business.
- The Visit Wales website is hard to navigate and doesn't work effectively as a portal. Some of the businesses reported difficulties in getting up-to-date information about their business on to the Visit Wales website.
- If a business doesn't have a presence on the Visit Wales website it also doesn't appear on the Visit Britain website.
- It was felt that a single point of contact at Visit Wales would be beneficial.
- There was a general feeling that Visit Wales could improve their overall communication with businesses.
- Provision of timely, current data was seen as beneficial to businesses in forward planning and predicting future trends. It was felt that the data produced by Visit Wales was made available too late for meaningful use by businesses. Earlier access to data would be welcomed by businesses even if it were still in draft form and had not been officially ratified.
- Visit Wales needs a presence on Trip Advisor.
- The 'Have you packed for Wales' campaign is generally well regarded, although there is some concern that the adventure holiday aspect is predominantly aimed at young people.
- Faith tourism is an increasing market but it wasn't felt that there was enough support for this sector to help it grow.

Support from Welsh Government Major Events Team

- Generally, experience of working with the Major Events Team has been positive.

Regional Tourism Partnerships

- There was a view that the proposed changes to the regional tourism partnerships have not been well managed and that Pembrokeshire will lose out as a result.

Enterprise and Business Committee

Inquiry into Tourism

Engagement event with stakeholders

National Museum, Cardiff – Thursday 26 June 2014

Session 1, 10:30–11:30

Purpose

The aim of this event was for Members of the Enterprise and Business Committee to hear the views and experiences of local tourism businesses.

The following people took part in the event:

William Graham AM (Chair)

Neil Anderson, Associate Director, Capital Traffic

Kevin Burt, Manager, Cardiff Castle

Keith Davies AM

Eluned Parrott AM

Steve Salamon, Owner, Wally's Delicatessen

Natalie Taylor, Community Liaison Manager, Flat Holm Island/Cardiff Harbour Authority

Summary of the main points made

Redevelopment of Cardiff city centre

- The St David's 2 development had been a boost to retail, though the effect was waning. The rise of online shopping and out-of-town retail parks meant that shopping was less important for drawing people into the city centre.
- The cost of car parking was an issue for city-centre tourism.
- Where shops were lying empty in Cardiff's arcades, this was often because they were owned by London-based landlords who were prepared to wait for someone to pay the price they wanted.

Tourism in Cardiff

- More could be made of Cardiff's Victorian shopping heritage and independent retailers. A comparison was made with the marketing of Brighton's Lanes district.
- Cardiff's attempts to create a 'Brewery Quarter' and 'Castle Quarter' had not worked because they were too small, but an 'Arcade Quarter' could be viable. Exeter had successfully used colour coding to define different areas of its city centre.
- The castle is the biggest visitor attraction in central Cardiff. Along with Flat Holm Island Tours, it was using social media as a free alternative to traditional marketing methods. The castle had no capacity for outreach activities, but 56,000 people who live or work in the city had signed up to a 'Castle Key' scheme whereby they have free access to the site for three years.
- Among the castle's most popular events are the banquet nights, but although it holds more than 200 a year, the margins are low, with most of the profits going to tour operators.
- It was difficult to get Visit Wales to promote Flat Holm. The island was involved in collaborative marketing as part of the South Wales Attractions Partnership, and the best way of marketing the island was off the back of other attractions people visit.
- An online presence was now more important than hard-copy marketing. The Castle had reduced its spend on marketing by 30% over the last 10 years.
- Cardiff needed more distinctive branding.
- Culinary tourism was a growing market and Cardiff would benefit from a Michelin-starred restaurant.

Tourism in Cardiff Bay

- Cardiff Bay might not have the right mix of visitor attractions, with too much emphasis on the night-time economy of bars and restaurants and too few retail opportunities. It was felt that Roald Dahl Plass was a wasted space, and that a market or event should be held there every weekend. It was suggested that Riverside Market might benefit from relocating to Roald Dahl Plass and attracting tourists as well as local customers.

- Attractions in the Bay could strengthen their collaborative work as the 'arc of entertainment', which runs from the Doctor Who Experience to Cardiff International White Water.
- The Extreme Sailing Series, which has been supported by the Welsh Government Major Events Unit, had been very successful.
- The Bay is quiet in the winter, but the Cardiff Harbour Authority (Cardiff Council) in partnership with the Waterfront Partners is looking at a six-week winter festival.
- Melbourne's reclaimed Bay area is a good example of how to do more to attract tourists.

Transport links

- The lack of a good link between the city centre and the Bay was a problem. An extension to the water-bus service was suggested. Cardiff Harbour Authority had gone out to tender for a passenger waterbus transportation service, to act as a commuter and leisure/tourism service, a number of years ago, but the costs and subsidy that was expected from the public sector, and the risk for the private sector, were too high.
- A tram or trolley-bus link was also suggested.
- The fact that the Bay's rail link runs to Queen St rather than Central station is also a problem. Although there is a bus service from Central station to the Bay, and through-ticketing via PlusBus, this is not widely known outside Cardiff itself.
- A Wales tourism card was suggested, allowing visitors to use public transport more effectively.

Tourist information

- This was seen as a major weakness in Cardiff.
- Tourism bodies should work with hoteliers to improve the information available to visitors in the places where they stay.
- More could be done with maps to help tourists. The information design used by the tourism industry in Wales is not especially clear. Many free maps, including online maps, are of poor quality, and Ordnance Survey maps are expensive. Capital Traffic's written submission to the inquiry proposes investigating mapping options for the tourism industry in Wales.

- However, Cardiff Bay provides tourist maps from the Cardiff Bay Visitor Centre and the Waterfront partners have developed a leaflet and map highlighting attractions, points of interest, etc. in the Bay.
- It was difficult to find information about Cardiff Castle, for example, on the Visit Wales website. VisitBritain was better, but still not particularly effective.

Changing models of governance for public sector tourism

- Cardiff Castle was considering whether to adopt trust status. In recent years it had received £8 million of lottery funding and £10 million of capital funding from Cardiff Council. It had traded at a surplus for the last four years.
- Flat Holm Island has been run by Cardiff Council since 1996, initially in conjunction with Vale of Glamorgan Council. Money had been tight since the economic downturn and the council had recommended community asset transfer, with the RSPB and National Trust in talks.

Enterprise and Business Committee

Inquiry into Tourism

Engagement event with stakeholders

National Museum, Cardiff – Thursday 26 June 2014

Session 2, 11:45 to 12:45

Purpose

The aim of this event was for Members of the Enterprise and Business Committee to hear the views and experiences of local tourism businesses.

The following people took part in the event:

William Graham AM (Chair)

Keith Davies AM

Stephen Davies, Managing Director, Penderyn Distillery

Chris Hadfield, Manager, Cardiff International White Water

Eluned Parrott AM

David Pearce, Strategic Director (Business Performance), Wales
Millennium Centre

Peter Trevitt, CEO, Techniquest

Summary of the main points made

Branding of Wales and Cardiff

- Wales needs a clear and distinctive brand. This should be based on new research and aligned with a tourism strategy.
- Cardiff seemed unsure whether to prioritise the Bay or the city centre, with the focus switching from one to the other. It needed to find a way to market both.
- More could be done to market the Bay, in particular, to families.
- Tourist destinations within Wales could be 'twinned', to encourage visitors to move from one to another.

Welsh Government Tourism Support

- The VisitWales website was not helpful in terms of directing tourists to the Penderyn distillery. Even when you search for 'Penderyn' you are not directed to the relevant page.
- Support for tourism in Wales is too fragmented.
- Wales had had a more coherent approach to promoting tourism under the old tourist board.

Transport links

- The lack of an effective rail link between the Bay and city centre was a big issue. The original plans for redevelopment of the Bay had featured a monorail, but this was never built.
- Similarly, the A4232 link road was planned to connect with the M4 to the east of Cardiff, but was never completed; as a result, satnavs send tourists to the Bay through the industrial area around Rover Way, which is hardly the scenic route.
- Wales's proximity to London and Heathrow should be a strength, and something that differentiates us from Scotland, but our internal transport infrastructure lets us down.
- The recent improvements to Cardiff Airport were welcome.
- Wales needs a tourism presence at Paddington station.

Development of the Bay

- It was difficult to move around the Bay. The Bay does not need more big buildings, but work on the spaces in between, including connections.
- Pont y Werin had increased footfall to the White Water Centre.
- A capital city like Cardiff should have an exhibition centre, ideally with two large halls and an auditorium capacity of over 2,000. If this were located between the Bay and city centre it might act as a link between the two.
- Bay attractions – including Techniquest, the WMC and Cardiff International White Water work to market themselves collaboratively, but the panel still felt the Bay was yet to reach its full tourism potential. It was felt that businesses could do more to encourage tourists to visit several attractions in one trip to the Bay.

Road signage

- It is difficult for attractions to persuade the relevant agencies to put up brown road signs for tourists.
- The amount they charge for putting up brown road signs was prohibitive: figures were quoted of £18,000 for a trunk road and £250,000 for the M4.
- Tourist destinations north of the M4 were poorly served by signage on the motorway.
- Government could do much more to provide a streamlined, joined-up service to tourism businesses as far as road signage was concerned.
- Retailers like McDonald's were getting signage when local tourism businesses were being turned down.
- The Committee might look at the French model of a 'tourism corridor' in road signage, perhaps using new digital signs.

Distinctive Welsh products

- Wales lacks strong food and drink brands. Penderyn has been a pioneer in this regard.
- Scottish tourism was partly based around distinctive products, such as whisky. Wales could make a different offer, based around experiences. It was suggested that though the Scottish tourism brand was perhaps better known than an equivalent Welsh brand, the tourism product in Wales was in many respects better.
- Much of the best Welsh produce is perishable, and so not easily adaptable to the tourism market.

Committee Service, June 2014

Amserlen ddrafft ar gyfer Hydref 2014 - busnes wedi'i gadarnhau *busnes amodol mewn italig*

Tudalen y pecyn 82

Dyddiad y cyfarfod	Ymchwiliad / Pwnc craffu	Sylwadau
2 Hyd am	Twristiaeth, Porthladdoedd a Thrydaneiddio	09.40 Cyfarfod preifat cyn y prif gyfarfod 10.00 Twristiaeth (Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth) 11.00 Porthladdoedd a Thrydaneiddio (Y Gweinidog EGT) 12.00-12.15 Ôl-drafodaeth
2 Hyd pm	Craffu ar Grŵp Gorchwyl a Gorffen yr Iaith Gymraeg a Datblygu Economaidd	13.30 Cyfarfod preifat cyn y prif gyfarfod 13.45 Elin Rhys a Martin Rhisiart 14.45 Ôl-drafodaeth
8 Hyd	Sectorau Blaenoriaethol yr Economi - Cadeiryddion y Paneli Sector	<i>09.35-10.20</i> <i>Tom Kelly, TGCh</i> <i>Ron Jones, Creadigol</i> <i>Huw Morgan, Dirprwy Gadeirydd, Gwasanaethau Ariannol a Phroffesiynol</i> <i>10.20-10.30 Egwyl</i> <i>10.30-11.15</i> <i>David Joyce, Adeiladu</i> <i>Gareth Jenkins, Materion a Gweithgynhyrchu</i>

		<p><i>Uwch</i> <i>11.15–12.00</i> <i>David Williams, Ynni a'r Amgylchedd</i> <i>Dr Grahame Guilford, Dirprwy Gadeirydd,</i> <i>Gwyddorau Bywyd</i></p>
16 Hyd am	<p>Craffu ar y Gyllideb Ddrafft</p> <p>Helpu Pobl Hŷn i Gael Gwaith</p>	<p>09.15 Cyfarfod cyn y prif gyfarfod 09.30–10.30 Y Gweinidog Addysg a Sgiliau Y Dirprwy Weinidog Sgiliau a Thechnoleg 10.30 Ôl-drafodaeth / dyrannu cwestiynau ar gyfer y prynhawn 11:00 Papur Cwmpasu</p>
16 Hyd pm	Craffu ar y Gyllideb	<p>13.00–15.00 Y Gweinidog EGT Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth</p>
22 Hyd	<i>Adroddiad Drafft Twristiaeth</i>	
w/c 27 Hyd	Hanner Tymor	

6 Tach am	Helpu Pobl Ifanc i Gael Gwaith	
6 Tach pm	Helpu Pobl Ifanc i Gael Gwaith	
12 Tach	Helpu Pobl Ifanc i Gael Gwaith	
20 Tach	<i>Lansiad yr Adroddiad Twristiaeth</i>	
20 Tach	Helpu Pobl Ifanc i Gael Gwaith – Allgymorth	
26 Tach	Helpu Pobl Ifanc i Gael Gwaith	<i>Gweinidogion</i>
4 Rhag	Ardaloedd Menter, Dinas–Ranbarthau a’r Metro	
4 Rhag pm	Ardaloedd Menter, Dinas–Ranbarthau a’r Metro	<u>13.00–14.30</u> Y Gweinidog EGT <u>14.30–15.00</u> Ôl-drafodaeth
10 Rhag	Next Generation Broadband update	09.15–09.30 Cyfarfod cyn y prif gyfarfod 09.30–10.30 Y Dirprwy Weinidog Sgiliau a Thechnoleg
w/c 15 Rhag	Toriad y Nadolig	

Gwanwyn 2015

Y Wybodaeth Ddiweddaraf ar Ewrop (adroddiad Cyfleoedd Cyllido’r UE, Horizon 2020 ac INTERREG) – un diwrnod
Adfywio – un diwrnod

**Y Wybodaeth Ddiweddaraf ar y Fasnachfrait Rheilffordd Cymru a'r Gororau – un diwrnod
Helpu Pobl Hŷn i Gael Gwaith – ymchwiliad**

Tudalen y pecyn 85